

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bakalářská práce

2013

Markéta Bubrlová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Markéta Bubřlová

Komparace palestinských intifád

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Markéta Bubrlová**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek Ph.D.**

Rok obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

BUBRLOVÁ, Markéta. *Komparace palestinských intifád*. Praha, 2013. 47 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek Ph.D.

Abstrakt

Blízkovýchodní konflikt mezi Izraelci a Palestinci trvá přinejmenším od okamžiku vzniku státu Izrael. Tato práce se soustředí na dvě významná období izraelsko-palestinského konfliktu – palestinské intifády. Primární snahou práce je komparace rozdílů mezi oběma konflikty. S pomocí konfliktních databází porovnáme hledisko intenzity zejména podle počtu obětí jednotlivých konfliktů. Dále se pak zaměřím na jednání jednotlivých aktérů konfliktu, kterými jsou zejména izraelské vlády v čele s premiérem, opoziční palestinské skupiny a organizace a jiné země. Dále se podívám i na témata, jež byla předmětem jednání během obou intifád. Porovnáním těchto faktorů se pokusím zjistit, nakolik se oba konflikty liší a zda se během dvou desetiletí, v nichž proběhly, nějak výrazně proměnila podstata izraelsko-palestinského konfliktu. Předpokládám, že i přes dílčí změny, kterými konflikt prošel během období let 1987-2005, jeho řešení není v dohledu.

Abstract

The Middle East conflict between the Israelis and Palestinians dates back to the time of the State of Israel's formation. This work focuses on two significant periods of the Israeli-Palestinian conflict - the Palestinian Intifadas. The primary objective of the work is to compare the differences between the two conflicts. Conflicting databases try to compare in intensity mainly by the number of victims of the two conflicts. Next we focus on the actions of individual players in the conflict, mainly the Israeli government headed by the Prime Minister, opposition Palestinian groups and organizations and other countries. Furthermore, we look at the topics that were discussed during both Intifadas. By comparing these factors we try to find out whether the two conflicts differ, and that during the two decades in which they were fought they somehow significantly changed the nature of the Israeli-

Palestinian conflict. I suppose that despite some changes that conflict brought about during the period 1987-2005, the solution is still not yet in sight.

Klíčová slova

Izrael, Palestina, Izraelsko-palestinský konflikt, intifáda, druhá intifáda, intifáda al-Aksá

Keywords

Israel, Palestine, Israeli-Palestinian conflict, intifada, second intifada, intifada al-Aqsa

Rozsah práce: 90 280 znaků

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracovala samostatně s použitím pouze uvedené literatury a pramenů. Zároveň prohlašuji, že tato práce nebyla použita pro získání jiného titulu a souhlasím, aby byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 16. 5. 2013

Markéta Bubrlová

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování JUDr. PhDr. Tomáši Karáskovi Ph.D. za jeho rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Katedra politologie

Projekt bakalářské práce

Komparace palestinských intifád

Jméno: Markéta Bubrlová

Ročník: 2.

Akademický rok: 2011/2012

Konzultant: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Místo, datum vypracování: V Praze dne 4. 6. 2012

Komparace palestinských intifád

1. Vymezení tématu

Palestinské intifády jsou dva ozbrojené konflikty mezi Izraelem a Palestinci probíhající v letech 1987-1993 a 2000-2005 (ohledně přesného data ukončení druhé intifády panují jisté rozpory). Ve své práci se zaměřím na posun v jednání obou stran během těchto konfliktů, tedy rozdíl mezi první a druhou intifádou. Pokusím se najít a vysvětlit rozdíly v jejich počátcích, průběhu, intenzitě, době trvání a především pak rozdíly ve vlivu a síle zásahů vnějších aktérů.

2. Zdůvodnění výběru a významu zvoleného tématu

Konflikty mezi státem Izrael a Palestinci probíhají od samotného vzniku tohoto státu. Jejich intenzita a význam se různí, nicméně střety přetrvávají již několik desítek let a téma arabsko-palestinských intifád je jistě stále aktuální. Jako téma své práce jsem si je zvolila kvůli svému zájmu o stát Izrael a jeho způsob řešení konfliktů. Můj zájem se také týká budoucnosti této oblasti a její konečné konsolidaci jakožto státu a mírového řešení problémů, s nimiž se neustále potýká.

Zkoumáním dílčích rozdílů obou intifád bych pak ve své práci chtěla odhalit posun v postoji všech přímo i nepřímo zúčastněných aktérů.

3. Rozbor a zhodnocení literatury, tzn. dosavadní debaty

Vzhledem k aktuálnosti a rozsahu tématu existuje literatury dostatek. Existuje mnoho knih o samotných dějinách Izraele (např. Čejka 2011), stejně tak o dějinách samotného arabsko-izraelského konfliktu (např. Schulze 2012) či rozborech jeho povahy (např. Ben Ami 2010, Čejka 2007 či Massad 2006).

Dobrym zdrojem odborných článků týkajících se samotných intifád mi jistě bude Journal of Palestine Studies. Intifádami, jejich historií a politickým kontextem se zabývá např. práce Jana Velenského (Velenský 2002). Další rozbory najdeme v knize Intimate Enemies: Jews and Arabs in a Shared Land (Benvenisti 1995). Existují i práce zabývající se porovnáním obou intifád (Junka 2006).

Dále jsou k nalezení i díla obsahující dílčí zhodnocení intifád, ať už z geografického hlediska (např. Nobel, Efrat 1990), ekonomické stránky (např. Ajluni 2003), nebo z hlediska politických změn či veřejného mínění (např. Arian, Shamir, Ventura 1992).

Zatím jsem se ovšem nesešla s výzkumy týkajícími se porovnáváním obou intifád ať už v jakémkoli směru.

4. Cíle práce

Cílem mé práce bude definování a následné zhodnocení rozdílů mezi oběma intifádami se zaměřením na intenzitu a významy zásahu vnějších aktérů a význam těchto zásahů, jeho případné přímé následky. Dále se bude zabírat změnami na vnitřních politických scénách, rozdílech v geografii, délce či intenzitě obou konfliktů.

5. Formulace výzkumných otázek, na které budete hledat odpověď

Hlavní výzkumnou otázkou mé práce bude následující: Jaké hlavní rozdíly panují mezi první a druhou palestinskou intrádou a co je příčinou těchto rozdílů?

K odpovědi na tuto otázku se budu zabývat dílčími problémy:

Jak a z jakého důvodu se lišila délka a intenzita obou intifád?

Jaké změny nastaly během první a druhé intifády v přístupu místních politiků?

Jaký je rozdíl v první a druhé intifádě v přístupu a síle zásahů vnějších aktérů?

Co je důvodem rozdílu jednání vnějších aktérů a jaké jsou následky těchto aktů?

6. Metoda zpracování tématu

Obecně se bude jednat o diachronní komparativní studii, v níž bude docházet ke srovnávání obou intifád z různých dílčích hledisek (tedy výše zmíněná délka a intenzita obou konfliktů, změny v jednání vnitřních a vnějších aktérů, následky tohoto jednání). Díky tomu se pokusím dojít k obecnému závěru v porovnání těchto konfliktů.

K nalezení odpovědi na mou otázku bude nejdříve nutné rozebrat obě intifády z běžného historického pohledu. Poté bude nutné definovat pojmy, které hodlám v práci užívat, např. vnitřní a vnější aktéři. U jistých pojmů bude nutné zvolit měřitelnost (intenzita), poté tato měřitelná data porovnat a zhodnotit. Tímto postupem bych měla získat porovnání obou konfliktů ze širšího pohledu.

7. Předpokládaná osnova práce

Úvod

1. Vymezení pojmů
  - Vnější aktér
  - Vnitřní aktér
  - Intenzita a její měřitelnost
2. První intifáda
  - Fakta a historie
  - Politické okolnosti
3. Druhá intifáda
  - Fakta a historie
  - Politické okolnosti
4. Porovnání

Závěr

8. Předpokládané zdroje

Periodická literatura

Ackerman, S: Al-Aqsa Intifada and the U.S. Media, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 30, No. 2, Winter 2001, pp. 61-74.

Ajluni, S.: The Palestinian Economy and the Second Intifada, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 32, No. 3, Spring 2003, pp. 64-73.

Arian, A.; Shamir, M.; Ventura, R.: Public Opinion and Political Change: Israel and the Intifada, *Comparative Politics*, Vol. 24, No. 3, Apr., 1992, pp. 317-334.

Aram, B.; Brym R. J.: Suicide Bombing as Strategy and Interaction: The Case of the Second Intifada, *Social Forces*, Vol. 84, No. 4, Jun., 2006, pp. 1969-1986.

Henry Kissinger's Prescription for Suppressing the First Intifada, 31 January 1988, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 31, No. 4, Summer 2002, pp. 99-101.

Junka, L.: The Politics of Gaza Beach At the Edge of the Two Intifadas. *Third Text*, May 2006, pp. 417-428.

Linn, R.: When the Individual Soldier Says 'No' to War: A Look at Selective Refusal during the Intifada, *Journal of Peace Research*, Vol. 33, No. 4, Nov., 1996, pp. 421-431.

Niva, S.: US Organizations and the Intifada, *Middle East Report*, No. 164/165, May - Aug., 1990, pp. 72-74.

Nobel, A. G.; Efrat, E.: Geography of the Intifada, *Geographical Review*, Vol. 80, No. 3, Jul., 1990, pp. 288-307.

Rouhana, N.: The Intifada and the Palestinians of Israel: Resurrecting the Green Line, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 19, No. 3, Spring, 1990, pp. 58-75.

Tessler, M.: The Intifada and Political Discourse in Israel, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 19, No. 2, Winter, 1990, pp. 43-61.

Usher, G.: Facing Defeat: The Intifada Two Years On, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 32, No. 2, Winter 2003, pp. 21-40.

Knihy

BEN-AMI, Shlomo. *Válečné šrámy, mírové rány: izraelsko-arabská tragédie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2010, 371 s. ISBN 978-802-5703-342.

BENVENISTI, Meron. *Intimate enemies: Jews and Arabs in a shared land*. 2., dopl. vyd. Berkeley: University of California Press, c1995, xiii, 260 p. ISBN 05-200-8567-1.

ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2., aktualiz. vyd. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister, 2007, 321 s. ISBN 978-80-87029-16-9.

ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele: essays on Zionism and the Palestinians*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 351 s. D (Grada). ISBN 978-802-4729-107.

GILBERT, Martin. *Izrael: dějiny*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002, 668 s. ISBN 80-725-7740-9.

JAZAIRIOVÁ, Pavla. *Izrael a Palestina, Palestina a Izrael: dějiny*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 1999, 197 s., [8] s. obr. příl. ISBN 80-862-1205-X.

LAHAV, Yehuda. *Odvrácená tvář palestinsko-izraelských vztahů: dějiny*. Vyd. 1. Praha: G plus G, 2006, 89 s. ISBN 80-861-0391-9.

MASSAD, Joseph Andoni. *The persistence of the Palestinian question: essays on Zionism and the Palestinians*. Vyd. 1. New York, NY: Routledge, 2006, x, 218 p. ISBN 04-157-7009-2.

SCHULZE, Kirsten E. *Arabsko-izraelský konflikt*. 1. vyd. Brno: CPRESS, 2012, 182 s. ISBN 978-802-6400-004.

VELENSKÝ, Jan. *Izrael - ukazatel posledních časů: Izrael dnes - palestinská intifáda*. 2., dopl. vyd. Hradec Králové: Maranatha, 2002, 282 s. ISBN 80-238-9230-4.

Předpokládaná náplň práce

Ve své práci se budu zabývat komparací palestinských intifád. Budu je rozebírat z různých hledisek. Především se zaměřím na rozdíly v jejich trvání a intenzitě a také na příčiny těchto rozdílů. Dále se budu zabývat odlišnostmi v jednání vnitřních i vnějších aktérů.

This paper will be focused on comparison of Palestinian intifadas. I will examine them from different points of view. Especially I will investigate differences in duration and intensity of both conflicts and the causes of them. Then I will focus on distinctions in acts of both internal and external policymakers.

Klíčová slova

Izrael, Palestina, intifáda, al-Aksá, izraelsko-palestinské konflikty, izraelsko-arabské konflikty

Israel, Palestine, intifada, Al-Aqsa, Israeli-Palestinian conflict, Israeli-Arab conflict

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD.....	3
SEZNAM ZKRATEK.....	4
1. VYMEZENÍ POJMŮ	4
1.1. DEFINICE KONFLIKTU	4
1.2. AKTÉŘI KONFLIKTU.....	6
1.2.1. <i>Izrael</i>	7
1.2.1.1. Strana práce.....	8
1.2.1.2. Likud.....	9
1.2.2. <i>Organizace pro osvobození Palestiny</i>	11
1.2.3. <i>Fatah</i>	13
1.2.4. <i>Hamás</i>	14
1.2.5. <i>Vnější aktéři</i>	15
1.2.5.1. Organizace spojených národů	16
1.2.5.2. Evropská unie.....	16
2. PRVNÍ INTIFÁDA	16
2.1. PRŮBĚH.....	16
2.2. PALESTINSKÉ ORGANIZACE BĚHEM PRVNÍ INTIFÁDY	18
2.2.1. <i>Organizace pro osvobození Palestiny</i>	18
2.2.2. <i>Fatah</i>	20
2.2.3. <i>Hamás</i>	20
2.3. MADRIDSKÁ MÍROVÁ KONFERENCE A JEDNÁNÍ VE WASHINGTONU	21
2.4. OSLO	23
2.5. DYNAMIKA PRVNÍ INTIFÁDY.....	24
3. MEZIDOBÍ.....	27
4. DRUHÁ INTIFÁDA	28
4.1. SUMMIT V CAMP DAVIDU 2000	28
4.2. PRŮBĚH INTIFÁDY AL-AKSÁ.....	28
4.2.1. <i>Clintonův návrh</i>	29
4.2.2. <i>Rozhovory v Tabě</i>	30
4.2.3. <i>Road Map for Peace</i>	31
4.2.4. <i>Šaronův plán</i>	32

4.3. PALESTINSKÉ ORGANIZACE A DRUHÁ INTIFÁDA	33
4.3.1. <i>Palestinská autonomie</i>	33
4.3.2. <i>Hamás</i>	34
4.4. DYNAMIKA DRUHÉ INTIFÁDY	35
ZÁVĚR	36
SUMMARY	38
POUŽITÁ LITERATURA	39
SEZNAM PŘÍLOH	44
PŘÍLOHY	44

Úvod

Pro svou práci jsem si zvolila zkoumání dvou významných momentů izraelsko-palestinského konfliktu. Jedná se dvě palestinské intifády, z nichž první se odehrála na přelomu 80. a 90. let minulého století a druhá na počátku tohoto tisíciletí. Tato povstání zpravidla neřešili pouze místní státníci, nýbrž se jejich průběhem a řešením zabývali i jiní aktéři. Mým primárním cílem je zhodnotit rozdíly mezi oběma intifádami a tím dojít k závěru, zda se jednalo o konflikty stejného či odlišného charakteru, potažmo, zda desítky let trvající konflikt tyto výbuchy násilí nějak proměnily. Domnívám se totiž, že navzdory snahám všech přímo i nepřímo zúčastněných aktérů se konflikt v čase možná minimálně proměnil, podstata tohoto sporu zůstala stejná. Věřím tedy, že ačkoli se proměňují dílčí faktory ovlivňující tento konflikt a jeho průběh, tyto změny vedou buď ke zhoršení situace či minimálně k nulovému zlepšení. Pro zjištění rozdílů mezi intifádami se zaměřím především na otázku intenzity obou konfliktů, tedy jaké intenzity obě intifády dosáhly ve svém průběhu. Významný vliv na průběh obou intifád má jistě i charakter přímo zúčastněných aktérů a jejich zapojení se do konfliktu. Dalším faktorem, na který se zaměřím, budou cíle Izraelců a Palestinců, které sledovali během intifád. Poslední otázka, jíž se budu zabývat, je, jak zasahovali nepřímo zúčastnění aktéři do průběhu intifád a zda ovlivnili jejich vývoj.

Ve své práci využívám data konfliktních databází a monografie týkající se konfliktů (např. knihy Šárky Waisové či Petera Wallensteena). Textů zabývajících se Izraelem a jeho dějinami existuje značné množství. Autoři knih jsou často příslušníky státu Izrael, někdy dokonce bývalí státníci (Chaim Herzog, Šlomo Ben-Ami), což jim dává možnost o událostech psát z první ruky, na druhou stranu to ovšem v některých oblastech ubírá na objektivitě autora. Nenarazila jsem na monografie či články, které by o událostech intifád pojednávaly z hlediska palestinských obyvatel. Výraznou pomocí ohledně dějin konfliktů i obou stran byla kniha Marka Čejky Izrael a Palestina.

Metodou práce bude komparace na základě faktů z konfliktních databází a z dostupné literatury. Porovnávat budu zejména intenzitu obou intifád a její proměnu v čase, dobu trvání obou konfliktů a postoje aktérů, kteří se přímo zúčastnili intifády, popř. nepřímo zasahovali do jejího průběhu.

Seznam zkratk

DFOP – Demokratická fronta pro Osvobození Palestiny (angl. Democratic Front for the Liberation of Palestine)

EU – Evropská unie (angl. European Union)

HIK – Heidelberg Institut für internationale Konfliktforschung

OOP – Organizace pro osvobození Palestiny (angl. Palestine Liberation Organization)

PA – Palestinská autonomie (angl. Palestine National Autonomy)

LFOP – Lidová fronta pro osvobození Palestiny (angl. Popular Front for the Liberation of Palestine)

OSN – Organizace spojených národů (angl. United Nations)

PRIO – Peace Research Institute Oslo

UCDP – Uppsala Conflict Data Project

USA – Spojené státy americké (angl. United States of America)

1. Vymezení pojmů

1.1. Definice konfliktu

Konflikt je všudypřítomný jev způsobený tím, že aktéři mají odlišné hodnoty a stejné či podobné cíle a zájmy [Cabádová Waisová 2011: 58]. Uppsala Conflict Data Project ve spolupráci s projektem Peace Research Institute in Oslo (dále jen UCDP/PRIO) definuje konflikt následovně: „*Konflikt je neslučitelnost zájmů, týkajících se vlády a území. Dochází během něj k použití ozbrojené síly alespoň dvou stran, z nichž je nejméně jedna vládou státu, a ke smrti nejméně 25 obětí*“ [UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset 4-2012: 1]. Heidelberg Institut für Internationale Konfliktforschung (dále jen HIK) pak definuje konflikt takto: „*Politický konflikt je rozpor hodnot relevantních pro společnost mezi alespoň dvěma rozhodujícími a přímo zúčastněnými aktéry, který je řešen pozorovatelnými a vzájemně propojenými konfliktními prostředky...*“ [HIK: Conflict Definition]. Z těchto definic je zřejmé, že pro jednotlivé autory jsou relevantní jiné hodnoty. Důležitými faktory ovlivňující konflikt jsou zejména jeho intenzita a cíle či zájmy, které jeho aktéři sledují. Tyto faktory se však mohou měnit v čase, což má vliv na strategii jednotlivých aktérů, proměnu konfliktu a jeho dynamiku.

Dynamika konfliktu představuje jeden z nejdůležitějších rysů konfliktu, který popisuje jeho transformaci, stupňování či snižování jeho intenzity. Představuje fenomén, který říká, že akce jednoho aktéra konfliktu automaticky vyvolává reakci aktéra druhého [Wallensteen 2002: 33]. Model dynamiky konfliktu představuje sedm stádií intenzity konfliktu v čase, a to dle následujícího modelu: latentní fáze, manifestace, eskalace, mrtvý bod, deeskalace, řešení a budování míru (viz příloha č. 3) [Waisová 2005: 140].

Každé fázi intenzity konfliktu odpovídá určitý způsob prevence či řešení. V tomto ohledu hrají velmi důležitou roli v konfliktu třetí strany, tedy regionální aktéři, nadnárodní organizace apod. Ty mohou stranám konfliktu navrhnout různé strategie řešení, či poskytovat diplomatické služby. Podle některých ještě větší důležitost než samotné služby jiných států a organizací představují konference, při nichž dochází k multilaterálním jednáním a vyjednávání mezi vlastními aktéry konfliktu a zprostředkujícími státy [Wallensteen 2002: 35].

Co se týká vlastní intenzity konfliktu, lze rozlišit kvantitativní a kvalitativní indikátory. Hlavním kvantitativním ukazatelem pak je počet obětí v politicky motivovaných násilných incidentech [Fielding 2004: 468]. Počet obětí se zpravidla měří v kratších časových úsecích konfliktu (po roce) či za celý průběh konfliktu. Číslo se zpravidla mění a odráží tak změnu intenzity v čase. Podle projektu UCDP/PRIO je počet obětí ukazatelem pro tři stupně intenzity. Prvním je malý ozbrojený konflikt, při němž zahyne alespoň 25 obětí ročně a více než 100 v průběhu konfliktu. Druhým je střední konflikt, který přepokládá smrt více než 1000 lidí za dobu konfliktu a třetím stupněm intenzity je více než 1000 obětí ročně v průběhu celého konfliktu. Ve svých databázích pak pracují se zjednodušenou verzí 25-999 obětí pro malý konflikt a 1000 a více pro válku [UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset 4-2012: 9]. HIIK pak pracuje s intenzitou pětistupňovou, která kromě počtu obětí závisí zejména na použití zbraní a lidské síly (viz příloha č. 4) [Tomeš, Festa, Novotný 2007: 90].

Mezi kvalitativní faktory ovlivňující konflikt patří zejména cíle jednotlivých aktérů, které sledují v jeho průběhu. Ty se také mohou v čase měnit a ovlivňovat tak strategii jednotlivých aktérů a podstatu konfliktu. Mimoto se mohou manifestované cíle lišit od těch skutečných [Tomeš, Festa, Novotný et al. 2007: 100]. UCDP/PRIO definuje jako cíle pouze úsilí o teritorium, vládu či oboje [UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset 4-2012]. Konflikty ovšem mohou být motivovány širší škálou zájmů jako např. ziskuchtivostí, strachem, ideologií či nápravou škod spáchaných v minulosti [Tomeš, Festa, Novotný 2007: 101].

S využitím dostupné literatury a konfliktních databází zhodnotím změny intenzity a proměny cílů mezi jednotlivými intifádami a v jejich průběhu společně s proměnou strategie a přístupu jednotlivých aktérů přímo i nepřímo zúčastněných.

1.2. Aktéři konfliktu

Kapitola se zabývá aktéry, kteří se účastnili první druhé palestinské intifády. Nejdůležitější roli v tomto konfliktu jsou aktér státní, tedy Izrael, a ozbrojení nestátní aktéři, tedy několik palestinských organizací. Důležitou roli hrají také aktéři vně konfliktu jako státy a mezinárodní organizace, které ať už z důvodu vlastních cílů či prosazování míru nenásilnou cestou do konfliktu vstupují (*parties with non-violent methods* [Wallensteen 2002: 38]). Tato kapitola obsahuje pouze obecnou charakterizaci těchto aktérů, jejich konkrétní aktivity ve spojitosti s intifádami budou rozebrány v následujících částech práce.

Hlavním aktérem ovlivňujícím události během intifád je především stát Izrael. Jeho postoj vůči konfliktu se liší v závislosti na tom, která strana je právě u moci. Dvě nejvýznamnější izraelské strany jsou Likud a Strana práce. Strany se v době intifád střídaly u vlády a jejich členové zastávali významné úřady v izraelské vládě, zejména pak místo premiéra, které ve státu s pouze formálním postem prezidenta představuje téměř nejvýznamnější funkci. Obě tyto strany se v obměnách drží na politické scéně již od roku 1948 a obě považovali nároky Palestinců na sebeurčení za neoprávněné, což se ale během času a také ve spojitosti s intifádami změnilo a obě se alespoň formálně smířili s budoucí existencí dvou států na území Izraele. Tím obě strany také zpětně uznaly palestinské nároky. Konkrétní rozdíly mezi stranami a jejich vlivy na stát jako aktéra v konfliktu budou popsány později. Oproti těmto stranám stojí zástupci skupin bojujících za práva Palestinců na území Izraele. Tyto skupiny mají různé formy a zastávají různé ideologie, víceméně se však shodují v nejdůležitějších bodech programu, kterými je neuznávání státu Izrael, právo na sebeurčení, právo na vlastní stát na území dnešního Izraele z historických a náboženských důvodů. Organizací spojujících Palestince v jejich boji je mnoho (Fatah, LFOP, DFOP), největší a nejvýznamnější z nich je však bez pochyb Organizace pro osvobození Palestiny (OOP), která po desetiletí představovala legislativu i exekutivu neexistujícího státu Palestina. Organizace pro osvobození Palestiny v tomto konfliktu zastává běžnou pozici účastníka konfliktu, jenž není státem, a konflikt ovlivňuje výrazným způsobem. Tento druh aktéra bývá díky výzkumům prováděným univerzitou v Uppsale popisován jako ozbrojený nestátní aktér

(armed non-state actor)[Wallenstein 2002: 68]. Zpočátku bývá tento nestátní aktér označován jako gang či skupina teroristů, nicméně průběhem konfliktu se často postupně účastní jednání, legitimizují se a není výjimkou, že se po skončení konfliktu ujímají vlády v dané zemi [Wallenstein 2002: 68].

1.2.1. Izrael

Jedním z dvou hlavních aktérů intifády byl Izrael. Už samotný vznik státu vyvolal válku ze strany palestinských Arabů, která byla podpořena okolními státy. Od počátku své existence tak Izrael bojuje nejen proti okolním státům, ale i proti palestinským obyvatelům země. Izrael zastává svůj nárok na území Palestiny z historického a náboženského hlediska, stejně jako Palestinci, přičemž samotný vznik a obhajoba státu vychází z ideologie sionismu. Vzhledem k neustálým nepokojům se hlavním zájmem Izraele stala bezpečnost, jak státu vzhledem k nebezpečí hrozícímu od okolních států, tak i bezpečnosti obyvatel nutná kvůli hrozícím útokům palestinských teroristických skupin. Už od svého vzniku Izrael disponuje značnou vojenskou silou, což již několikrát dokázal. Tuto sílu Izrael pak využíval rychle a efektivně i proti menším hrozbám (např. ze strany palestinského obyvatelstva), což často vedlo nejen ke kritice Izraele pro užívání nepřiměřené síly, ale i k rychlejšímu stupňování násilí. Protože se politika Izraele značně mění v závislosti na vládnoucí straně (popř. koalici) a v závislosti na úřadujícím premiérovi, nastíním zde nejdůležitější faktory politiky těchto stran a osobností premiérů.

Izraelské stranické spektrum není samozřejmě limitováno jednou pravicovou a jednou levicovou stranou. Vláda je zpravidla tvořena koalicí jedné z velkých stran a pak více náboženských stran. Mezi nejvýznamnější z těchto stran patří Národní náboženská strana, Mafdal a Šás. Strany se profilují svým postojem k sionismu a často také příslušenstvím k aškenázské či sefardské složce obyvatelstva [Čejka 2002: 93-100]. Jejich role v rámci konfliktu Izraele a Palestiny je však vždy marginální a to ze dvou důvodů. Prvním z nich je, že všechny z těchto stran se vůči konfliktu s Palestinci profilují podobně až téměř stejně jako jedna ze dvou větších stran, tedy levicová politika ochoty vyjednávat za cenu míru a bezpečí, popř. pravicová politika neústupnosti a nároků na celé území Izraele [Čejka 2002: 101-102]. Druhým z důvodů je funkce premiéra, který silou svého postavení nejvíce ovlivňuje bezpečnostní otázky izraelské politiky [Aronoff 2010: 150, Brym, Maoz-Shai 2009: 615].

1.2.1.1. Strana práce

Strana práce figuruje na politické scéně již od roku 1948. Na počátku strana zastávala širší politickou agendu, při níž bylo hlavním cílem zajistit stát, kde by jeho židovští obyvatelé mohli dát vzniknout bezpečné rovnostářské, pracovní společnosti, což je nápad přejatý z politiky SSSR [Pallis 1992: 42]. Od této agendy však strana postupně upustila a přetvořila se v levicovou stranu s hlavními body programu v sociální a bezpečnostní politice [Pallis 1992: 42].

Strana během své působnosti zažila dlouhá vládnoucí období. V počátcích se hodně orientovala na spolupráci s Jordánskem [Schlaim 1994: 7]. Po válce v roce 1967 nicméně došla k názoru, že v Izraeli není místo pro Palestinský stát. Přešla potom k politice, v níž byli ochotni přistoupit k jednání o teritoriálních kompromisech pod podmínkou míru. Navíc byli ochotni přistoupit i na určitou participaci ze strany Palestinců [Schlaim 1994: 7-8]. I přesto nicméně neuznávají historický nárok Palestinců na území Izraele ani na projevy nacionalismu a dávají přednost řešení izraelsko-arabského konfliktu na mezistátní úrovni [Schlaim 1994: 6], které by vedlo i k uklidnění izraelsko-palestinského konfliktu.

Jicchak Rabin byl za Stranu práce dvakrát zvolen premiérem za Stranu práce, přičemž v jeho druhém období (1992 – 1995) doznívala první intifáda. Kromě postu premiéra zastával i další vládní funkce, např. ministra obrany, práce, vnitra aj. Rabin reprezentoval hlavní myšlenkový proud své strany kombinující ochotu k teritoriálním ústupkům výměnou za mír, což dokazoval již od svého prvního období ve funkci premiéra. Tato myšlenka – území za mír - však přináší také jasnou reciprocitu, jak naznačuje jeden z výroků premiéra Rabina: „*Myslím si, že Izrael – dokud zde nebude mír – nesmí ustoupit ani o centimetr z území, která má pod kontrolou,*“ [Goldstein 2011: 187] Rabin zastával post ministra obrany a jako premiér výrazně zasáhl do vývoje první intifády. Díky němu došlo poprvé k uznání OOP a mírové dohodě, která vedla k ukončení intifády. Ústupky Palestincům se ale staly záminkou ortodoxního žida pro vraždu Jicchaka Rabina v roce 1995.

Ehud Barak je členem Strany práce, který také zastával několik různých funkcí ve vládě, než se konečně v roce 1999 stal premiérem. Koncem jeho funkčního období vypukla druhá intifáda. Stejně jako Rabin, i on zastával teorii možných ústupků, které by ale nutně vedly k míru. Během své vlády ovšem přejal i jinou teorii pocházející z dílny dávnějšího předchůdce Menachima Begina. Tato „teorie opouzďení“ spočívá v praktické snaze dosáhnout míru především s okolními arabskými státy (zde především Sýrií), což by mělo

vést k „opouzdření“ palestinského problému mírovými smlouvami mezi Izraelem a okolními státy [Ben-Ami 2010: 154-155]. Tato snaha ovšem vedla k odkládání řešení palestinského problému, a když se k němu Izrael dopracoval v roce 2000, bylo už pozdě. Ačkoli byl tehdy Ehud Barak ochotný odevzdat 97% Západního pobřeží, celé Pásmo Gazy a přístupný k vyjednávání o území Jeruzaléma, Chrámové Hoře [Ben-Ami 2010: 236, Dan 2006: 176], Palestinci se cítili být poníženi a všechny návrhy zavrhovali okamžitě.

1.2.1.2. Likud

Předchůdci strany se pohybovali na politické scéně již od samotného vzniku izraelského státu. Samotná strana Likud vznikla spojením několika menších pravicových stran v roce 1973. K moci se poprvé dostala v roce 1977 s pomocí tří důležitých aspektů, kterými byli probíhající debata o reparacích z druhé světové války (ty strana Likud odmítá jakožto peníze vrahů), šestidenní válka (poprvé byla vytvořena společná vláda levice i pravice [Čejka2005: 113]) a především pak korupční skandály provázející konkurenční Stranu práce [Pallis 1992: 42].

Hlavní ideologickou základnu tvoří sionistické přesvědčení o nároku všech Židů na bezpečný stát, kde budou moci žít svobodně. To je pak závislé především na třech bodech. Prvním bylo zabránit vzniku jakékoli cizí vlády na západním břehu Jordánu. Druhým byl předpoklad vzájemného respektu mezi Izraelci a jejich sousedy. Posledním bodem byl pak právě vznik mírových smluv s těmito okolními arabskými zeměmi [Begin 1991: 21 -22]. Palestinci jsou vnímáni jako Arabové, které od jiných Arabů neodlišuje vůbec nic, a pokud nejevili zájem o vlastní stát pod vládou Jordánska, neměli by uplatňovat svůj nárok ani pod vládou Izraele [Begin 1991: 24].

Jedním z nejdůležitějších bodů politického programu strany Likud byl po dlouhá léta boj za Erec Jisra'el¹. Trvala na tom, že oblasti Judea a Samaří² jsou původně součástí země Izrael, a tím popírala jakýkoli nárok jak Palestinců, tak Jordánců na toto území [Schlaim 1994: 7]. V manifestu strany Likud je psáno: „Právo židovského národa na Erec Jisra'el je věčně nezpochybnitelné vázáno k našemu právu na bezpečnost a mír. Stát Izrael má právo a nárok na svrchovanost nad Judeou a Samařím a pásmem Gazy“ [Manifest strany, podle Pallis 1992: 42]. Nicméně strana samu sebe definuje jakožto sekulární, tím pádem i tyto nároky jsou

---

¹ hebrejský výraz pro Země Izrael, užíván ve smyslu „celé území Izraele“ [Pallis 1992: 42]

² Judea a Samaří je oficiální izraelský název pro oblast Západního břehu Jordánu [Šlachta 2007: 77].

kladeny právě s důrazem na hledisko historické, nikoli náboženské, ačkoli mnohdy užívají důkazů a ospravedlnění založených pouze na člancích Bible. „*Nárokovat si teritorium odvoláváním se na Bibli, nevyžaduje – v rétorice Likudu – aby člověk uctíval Boha tak, jak je psáno ve smlouvě mezi Bohem a židovským národem,*“ [Pallis 1992: 44].

Ke konci 80. let došlo ale ke změně této přísné politiky Likudu v reakci na přání voličů i podstatného množství vlastních členů. Tato přání přinutila stranu k řešení izraelsko-palestinského konfliktu, které se samozřejmě neobejde bez, přinejmenším, ochoty uvažovat o teritoriálních kompromisech, což samo o sobě stojí proti původnímu programu strany [Pallis 1992: 50]. Téma bezpečnosti je v Izraeli nutně jedním ze stěžejních oblastí politiky, což samozřejmě nutí stranu, aby podlehla přáním voličů (mír za cenu teritoriálního kompromisu), ačkoli v určité míře stojí proti vlastnímu přesvědčení.

Z této strany vzešli dva premiéři, kteří měli výrazný vliv na intifády - Jicchak Šamir a Ariel Šaron. Šamir nastoupil poprvé do úřadu v roce 1983 a po druhé v roce 1986. V tomto období jeho vlády vypukla první intifáda. Šamir byl původně členem strany Herut a zastával mimo jiné funkce mluvčího v Knesetu nebo ministra zahraničních věcí. Jeho život byl poznamenán smrtí rodiny během holocaustu (což výrazně ovlivňuje jeho náhled na nepřátele [Schlaim 1994: 8]). Šamir velmi přísně zastával ideologii strany týkající se odmítání jakýchkoli ústupků a také nárok Židů na území celého Izraele. Proslul také jako zastánce politiky zakládání židovských osad na okupovaných územích. Stejně jako většina jeho spolustraníků našel hned dva argumenty, proč další osady zakládat. Prvním byl fakt, že zakládání osad představuje způsob, jak může Izrael legálně expandovat, druhým přesvědčení, že stávající obyvatelstvo si zvykne na židovské sousedy a tím pro ně bude snazší časem přijmout židovskou vládu [Pallis 1992: 44]. Šamir také neměl problém se stručným odmítnutím existence palestinského národa, čímž také popíral oprávněnost jakýchkoli nacionálních či územních požadavků Palestinců [Naor 2005: 171]. Proslavil se jako velmi rázný politik, který si stojí za svým. „*Jelikož Šamir tvrdil, že šance Izraele na přežití v nepřátelském prostředí závisí na síle jeho vůle a víře (pochopitelně podpořených vojenskou silou), viděl v každém kompromisu znak slabosti – a slabost, pro Šamira, představuje začátek konce,*“ [Naor 2005: 173].

Ačkoli Šamir hned od počátku patřil ke kritikům např. Dohod z Camp Davidu (1978) a později zase důkladně nesouhlasil se svým následovníkem a jeho podpisem Dohod z Osla, byl to právě on, kdo v roce 1991 přijal pozvání na konferenci v Madridu, čímž sám přispěl

k budoucím jednáním v Oslu, [Naor 2005: 175] a dal jasně najevo, že akceptuje multilaterální jednání, v nichž jako nezávislý partner figurovala palestinská delegace.

Ariel Šaron patří mezi zakládající členy strany Likud. Do politiky vkročil jako člověk s velmi úspěšnou vojenskou kariérou, při níž se účastnil téměř všech významných bojů a válek státu Izrael. Jeho zásluhou bylo i několikeré potlačení palestinských povstání [Pallis 1992: 54]. V době své politické kariéry zastával různé posty ve vládě, např. ministra zemědělství, obrany atd. a v roce 2001 byl více než 62% hlasů zvolen premiérem, když zvítězil nad bývalým premiérem Ehudem Barakem ze Strany práce [Dan 2006: 192].

Šaron velmi striktně zastává názory strany týkající se nedělitelnosti Izraele a jeho nároku na území. Sám pak zmiňuje, že jakýkoli ústupek z historického území *Erec Jisra'el* považuje za zradu [Pallis 1992: 55]. Tato přísná rétorika si už vynesla komentáře, byť od názorově blízkých kolegů ze strany, v nichž bývá Šaron označován jako „nebezpečí pro demokracii“ [Pallis 1992: 55]. Nicméně, ani k ideologii levice nemá příliš daleko, což umožnilo pozdější posun jeho názorů [Aronoff 2010: 152 – 153]. Na počátku 80. let např. jako ministr obrany prohlásil OOP za teroristickou organizaci představující hrozbu státu Izrael a překážku řešení problému mezi Izraelem a Palestinci [Sharon 1982: 168]. Před svým zvolením na post premiéra pak Šaron nesouhlasil se současným premiérem Barakem a jeho pokusy o vyjednávání s Jásirem Arafatem, což potom pravděpodobně mělo významný vliv při volbách o necelý rok později. Nicméně při jeho funkčním období coby premiéra dochází k výraznému posunu jeho názorů. Dal jasně najevo, že souhlasí se vznikem Palestiny jakožto samostatného demokratického státu a v roce 2004 představil vládě svůj plán na jednostranné vystěhování židovských osad [Aronoff 2010: 152, Ben-Ami 2010: 286]. Plán byl překvapivý především proto, že Šaron byl od počátku velkým zastáncem vzniku a rozšiřování osad. Strana Likud tento plán rázně odmítla, naproti tomu Strana práce s ním souhlasila, stejně jako vláda i parlament [Čejka 2005: 245]. Spory se svou stranou vedly Šarona k založení nové centristické strany Kadima.

1.2.2. Organizace pro osvobození Palestiny

Organizace pro osvobození Palestiny (dále jen OOP) je už po desetiletí politickým rámcem všech roztržštěných skupin a organizací bojujících za práva Palestinců. Vznikla v roce 1964 v reakci na několik faktorů, z nichž mezi nejdůležitější patřila touha Palestinců po právu na sebeurčení, konec aliance mezi Egyptem a Sýrií (s níž končila i pro Palestince zastřešující panarabská ideologie) a vznik samostatného Alžírka [Hamid 1975: 92-93]. Vznik

této organizace umožnila především spolupráce Ligy arabských států, na jejímž zasedání byla oficiálně založena OOP [Hamid 1975: 94].

V okamžiku založení OOP byly stanoveny také její hlavní instituce. Mezi nejdůležitější patřilo národní shromáždění (Palestine National Council), armáda a národní fond [Rubin 1996: 2]. Přijata byla také ústavní listina (Palestinská národní charta), která v původní podobě vydržela po dobu pěti let [Rubin 1996: 20]. Národní shromáždění mělo představovat nejvyšší instituci, jejímž cílem je formulace cílů a politiky (ve smyslu policies). Jeho členové byli jmenováni na funkční období dvou let výborem členů z předchozího období a jejich povinností bylo pravidelné zasedání na žádost výkonné rady (executive committee) nebo jedné čtvrtiny všech členů shromáždění [Hamid 1975: 103].

Se zrodem národního shromáždění vznikla také výkonná rada zastupující roli vlády. Patnáct členů bylo jmenováno z řad národního shromáždění a každý z nich zastává určitý resort. Mezi hlavní povinnosti patří reprezentace palestinského lidu, kontrola všech podřadných institucí, odpovědnost za rozpočet OOP a její finanční politiku [Hamid 1975: 104]. Při zakládajícím zasedání OOP byl schválen také vznik vlastních ozbrojených složek (Palestine Liberation Army), která hned zpočátku vykazovala úsilí o získání silnějšího politického postavení. To však zůstalo pouze snahou a to především díky roztržitému jejich jednotek (ty se nacházejí na území Egypta, Sýrie a Iráku), absenci hlavní základny a podpory mas [Hamid 1975: 105]. Mimo to vznikly i další instituce jako fond OOP, obchodní, vzdělávací a sociální spolky, které umožňovaly OOP jak kontrolu vlastní organizace, tak zastoupení všech vrstev veřejnosti [Hamid 1975: 104-108].

Nicméně, i přes demokratickou strukturu a schopnost spojit rozdílné názory a proudy pro jediný cíl, skutečná moc na počátku OOP ležela pouze v rukou výkonné rady a jejího předsedy, zakládajícího člena Ahmada al-Shuqayriho. OOP navíc neměla reálnou schopnost ani ovlivnit politiku okolních arabských států, ani dosažení vlastního cíle (tedy likvidaci Izraele)[Rubin 1996: 2]. Právě velká podřízenost arabským státům byla hlavním tématem kritiků v této době. Mezi ně patřil i pozdější předseda Jásir Arafat.

V roce 1967 došlo k rozšíření OOP přizváním zástupců dalších organizací bojujících za práva Palestinců. Mezi ně patřila například Lidová fronta pro osvobození Palestiny, Demokratická fronta pro osvobození Palestiny a především Fatah. Členové Fatahu (v čele s Jásirem Arafatem) byli také přizváni do výkonné rady [Hamid 1975: 100]. Díky tomuto rozšíření se rozrostla již dříve zmíněná škála zastoupení všech vrstev společnosti a OOP

nabrala na síle díky rozšiřující se podpoře palestinského lidu. O dva roky později se Jásir Arafat stal předsedou OOP, mírně změnil zakládající listinu OOP, a sice způsobem, který nyní zdůrazňoval nezávislost OOP na politice arabských států [Rubin 1996: 20] a na svém šestém zasedání národní shromáždění deklarovalo svůj hlavní cíl, jímž je etablování demokratického státu na celém území Palestiny (viz příloha č. 1) zaručujícího rasovou i náboženskou toleranci [Hamid 1975: 106]. O několik let později, v roce 1974, se OOP stala nezávislým pozorovatelem OSN [Fakta a čísla OSN 2002: 85], čímž byla ustavena její mezinárodní legitimita jakožto politického aktéra.

1.2.3. Fatah

Fatah vzniknul díky sjednocení Palestinců pod taktovkou Jásira Arafata na území Kuvajtu v roce 1959 a jejich cílem bylo spojení diaspory Palestinců v jiných arabských státech. V prvních letech se Fatah zabýval především rekrutováním členů a získávání podpory. Tu zajišťoval sám Arafat objížděním okolních arabských zemí a podařilo se ji získat především v Sýrii a Jordánsku, kde byly také založeny jedny z prvních vojenských základů Fatahu. Sýrie se průběhem času stala hlavním patronem tohoto hnutí [Rubin 1996: 11]. Hlavním důvodem získávání podpory byl právě vznik základů a možnost vojenského výcviku.

Na samém počátku byl totiž Fatah etablován jako militantní organizace, jejímž hlavním cílem je likvidace Izraele. Ideologií hnutí se stalo smíšení islamismu a marxismu. Hlavním argumentem tedy byl názor, že jako muslimové nemohou na svém historickém území přijmout vládu bezvěrců, kteří nakonec budou s pomocí Alláha poraženi a potrestáni. Ten je pak doplněn marxistickou představou o tom, že vznik Izraele je pouze dalším důkazem západního imperialismu a jeho snahy zneužít jejich území [Rubin 1996: 8]. Fatah si jako prostředek pro svůj cíl vědomě zvolil cestu síly. Inspiroval se vznikem samostatného Alžíru v roce 1962, který považoval za výsledek gerilové války místních občanů, a nabytí dojmu, že právě gerila je jediný způsobem jak získat zároveň vítězství, popularitu i politickou legitimitu [Rubin 1996: 9]. Společně s OOP sdíleli názor, že ke vzniku samostatného Palestinského státu je nutná pomoc arabských států. Zatímco členi OOP byli spíše přesvědčeni, že arabské státy se o to postarají sami a z vlastní iniciativy, Arafat byl přesvědčen, že je potřeba dát jim určitý impuls, kterým by měla být gerilová válka. První útoky se odehrály v roce 1965, bez smrtelných obětí, zato se silnou reakcí Izraele, který ihned našel a zničil dvě základny Fatahu [Gilbert 2002: 352]. V tomto okamžiku ovšem Arafat narazil na problém spolupráce

s arabskými státy. Egypt i Jordánsko se postavili oficiálně proti hnutí, Sýrie se ji pouze snažila zneužívat k vlastním cílům, v Libanonu bylo zatčeno hned několik členů Fatahu [Rubin 1996: 11], dále byla skupina vystavena kritice, týkající se především potlačování panarabské ideologie apod.

V roce 1967 získal Fatah společně s dalšími menšími organizacemi své místo v OOP a o dva roky později se Jásir Arafat stal předsedou výkonné rady národního shromáždění [Čejka 2005: 104]. V této souvislosti došlo k úpravám Charty OOP [Čejka 2005: 104] a také ke změně politiky OOP, která se stala nezávislou na arabských státech, poněvadž ji Arafat považoval za příliš hypotetickou. „*Palestina může být vykoupena pouze železem a krví: a železo a krev nemají co dočinění s filosofií a teoriemi,*“³ [Rubin 1996: 19]. Členové Fatahu a politika tohoto hnutí se tak stali součástí OOP, nicméně zůstali ucelenou frakcí, která leckdy sleduje politiku nezávislou na rozhodnutích OOP.

1.2.4. Hamás

Hamás je organizací hlásící se k Muslimskému bratrstvu, organizaci islámských fundamentalistů založené v Egyptě [Gilbert 2002: 515]. Vznikl těsně před vypuknutím první intifády a od svého počátku až do roku 1993 byl řízen ze zahraničí, nejprve z USA, potom z Londýna [Čejka 2005: 174]. Jeho program zahrnuje islámskou vládu nad územím celým územím Palestiny a odmítá existenci Izraele i přítomnost Židů na tomto území [Gilbert 2002: 515]. Mezi další body jejich programu potom patří povinnost bojovat proti Židům, nutnost vyhlásit islámský stát, podpora utlačovaných, nutnost džihádu jakožto jediného politického řešení, uznání jiných hnutí, pokud jsou věrna Alláhovi, odmítání sekularismu OOP a mnoho dalších [Čejka 2005: 182]. Hlavním úkolem členů Hamásu se potom staly dvě vcelku odlišné aktivity a to charita, pomoc Palestincům a teror vůči státu Izrael [Čejka 2005: 173].

Organizačně se proto Hamás dělí na dvě složky – civilní a militantní. Ta civilní má na starost právě zmíněnou pomoc a charitu, organizování škol a sociálního zabezpečení, což ji činí velmi oblíbenou ze strany místního palestinského obyvatelstva [Čejka 2005: 173]. Jeho druhá složka pak má na starosti útoky. Tyto útoky nerozlišují vojenské a civilní cíle, a organizace se tak dostala se na seznamy teroristických organizací různých zemí světa [Čejka 2005: 173].

---

³ pozn.: vlastní překlad (stejně jako všechny další citace z anglických zdrojů)

Díky svému civilnímu křídlu měl Hamás při svém vzniku i jistou podporu ze strany Izraele, kde vládlo přesvědčení, že civilní složka převáží nad militantní a organizace bude nápomocná při chodu života na okupovaných územích. Se stupňováním intenzity povstání však vojenské křídlo silně převážilo [Čejka 2005: 174]. Práce civilních složek nicméně zajišťuje Hamásu velkou podporu místních obyvatel.

1.2.5. Vnější aktéři

Dění během obou intifád ovlivňovaly i další státy, které se konfliktu přímo neúčastnily. Jako regionální aktéři se angažovaly především sousední státy (Egypt, Jordánsko, Sýrie, Libanon), a to z různých důvodů, počínaje snahou o podporu palestinských skupin a konče snahou o získání území na úkor Izraele. Egypt je prvním z arabských států, který Izrael uznal a přistoupil s ním na mírová jednání (smlouva z Camp Davidu v roce 1979); od té doby do sporů Izraele zasahuje jako arbitr. Jordánsko dříve spravovalo značnou část palestinského území, toho se však vzdalo v roce 1988 a začal s Izraelem budovat mírové a seriózní vztahy [Šlachta 2007: 77]. Oproti tomu Sýrie zůstává jedním z ohnisek problémů mezi Izraelem a arabskými státy. Středobodem jejich konfliktu je především spor o území Golanských výšin. Řešení tohoto sporu a vyjednávání se Sýrií vůbec Izrael často využíval ve své politice pro odklad řešení problémů s Palestinci, což mělo nejednou za následek eskalaci tohoto konfliktu. Jistý tlak v této oblasti vyvíjel i Sovětský svaz (přínejmenším do doby než se v roce 1991 rozpadl), později se do mírového procesu zapojilo Rusko. Velký vliv na místní situaci a rozhodně významnou snahu najít řešení sporu mezi Izraelci a Palestinci samozřejmě ukázaly Spojené státy americké. Ty se v oblasti Blízkého východu angažovaly už od počátku studené války. „Většina arabských států dnes uznává, že USA jsou jedinou silou na světě, která má díky svému politickému, ekonomickému a strategickému vlivu na Blízkém východě v rukou karty, které nikdo jiný nemá“ [Čejka 2005: 233]. Tradičně proizraelská politika USA se však také mírně proměňuje, zpravidla „souvisí s rozdíly mezi demokratickými a republikánskými prezidenty“ [Čejka 2005: 233]. Vztahy Izraele s jeho arabskými sousedy jsou však značně komplikované a v rámci této práce by nebylo přínosné se jimi zabývat. Regionálními aktéry se tak v práci budu zabývat pouze v případných situacích, v nichž zasáhli do vývoje konfliktu. O konkrétních činech spojujících tyto aktéry s intifádami a přímými účastníky konfliktu se pak budu zabývat v pozdějších kapitolách.

Určité zásluhy na konání a průběhu mírových jednání, která proběhla mezi Izraelci a Palestinci, měly i mezivládní (OSN) či nadnárodní (EU) organizace. Jejich cílem je zpravidla snaha o řešení, ukončení konfliktu a určitá mediační role.

1.2.5.1. Organizace spojených národů

OSN už od vzniku Izraele zasahuje do dění na tomto území. Od počátku zastávala řešení, které počítalo se vznikem dvou států na území historické Palestiny. Tento plán také obsahovala rezoluce Valného shromáždění OSN č. 181⁴. OSN poté zastává významnou roli v mírovém procesu, rezolucemi iniciuje příměří ve válkách (např. v roce 1967). Zřizuje pozorovatelské mise, které kontrolují příměří, a instituce kontrolující dodržování lidských práv. Zřizuje také humanitární pomoc, především palestinským uprchlíkům [Fakta a čísla OSN 2002: 84]. V roce 1974 přizvala OOP jako nezávislého pozorovatele, čímž dala organizaci mezinárodní legitimitu a v roce 1988 po jeho jednostranném vyhlášení ihned uznávala vznik Palestinského státu [Fakta a čísla OSN 2002: 86-87]. Po podepsání mírových smluv z Osla dohlížel koordinátor pomoci OSN na proces stahování Izraele.

1.2.5.2. Evropská unie

Evropská unie při své společné zahraniční a bezpečnostní politice považuje vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu za nejdůležitější předpoklad míru v oblasti blízkého východu a konfliktu mezi Izraelem a arabskými státy. Podobně jako OSN je zastáncem řešení, při němž vzniknou na území dva svobodné státy. Také předpokládá, že vyřešení konfliktu musí následovat mírové smlouvy se Sýrií a Libanonem [EU official website – The EU and the Middle East Process]. Evropská unie se společně s OSN, USA a Ruskem stala v roce 2002 členem tzv. Kvartetu, tedy spolupráce těchto členů na mírovém plánu pro Izrael a Palestinu [Čejka 2005: 234]. Mimo jiné je EU také největším poskytovatelem humanitární pomoci pro Palestinu [EU official website – The EU and the middle East Process].

2. První intifáda

2.1. Průběh

---

⁴ Rezoluce Valného shromáždění OSN z roku 1947 se týkala budoucího rozdělení Palestiny na dva státy (viz příloha č. 2) a udělení speciálního statutu městům Jeruzalém a Betlém [un.org – General Assembly – Archives]. Arabové tehdy rezoluci zamítli a vlastní stát nevytvořili.

Povstání vypuklo na přelomu let 1987 a 1988 a jeho počátku předcházelo několik dlouhodobějších faktorů i krátkodobých příčin. Mezi ty dlouhodobé patřila zvyšující se nezaměstnanost Palestinců, jejich nespokojenost s jejichmi zástupci (OOP) a především nárůst obyvatel v židovských osadách a celkově zvyšující se počet osad vůbec [Čejka 2005: 169]. Následoval vývoj izraelské politiky v roce 1986, kdy Jicchak Šamir převzal post premiéra na základě rotačního principu⁵. Již od nástupu tohoto pravicového politika začalo stoupat napětí mezi arabskými obyvateli okupovaných území. Politikou pravicové vlády v té době bylo především odmítání palestinské nezávislosti, nejednání s představiteli OOP a pokračování v politice osídlování [Pojar 2004: 72]. Mezi faktory krátkodobě patřila demonstrace palestinských žen v jednom z uprchlických táborů v květnu 1987, která vyvrcholila ve vrhání kamenů na izraelské vojáky, kteří prováděli domovní prohlídky [Herzog 2008: 506]. Dále pak incident, při němž bylo usmrceno sedm mladých Palestinců, domnělých teroristů, kteří byli zastřeleni izraelskými vojáky v říjnu 1987, či zastřelení palestinské šolačky židovským osadníkem o několik dní později [Čejka 2005: 170]. Bezprostřední rozbuškou arabského povstání se potom stala dopravní nehoda izraelského nákladního a arabského osobního vozu v táboře Džebalija 9. 12. 1987⁶, při němž zemřeli čtyři arabští dělníci [Gilbert 2002: 512, též Herzog 2008: 508 a Čejka 2005: 170]. Okamžitě se roznesly zprávy, že nehoda a smrt Palestinců byla úmyslná a ihned po pohřbu obětí téže noci vypukly první demonstrace provázené násilím [Herzog 2008: 508].

Násilné střety se z pásma Gazy prudce rozšířily i na Západní břeh Jordánu a do východního Jeruzaléma. Izraelská vláda zprvu odmítala uvěřit, že se jedná o incident odlišný a hlubší, než byly ty, s nimiž se setkávala dosud. Toto nepochopení a nejednotnost vládní rétoriky ztěžovali pozici izraelských vojáků, kteří pak často jednali s neadekvátní silou, přičemž zvyšující se počet obětí na palestinské straně jenom dodával povstání další energii [Čejka 2005: 171]. Kromě toho tyto tvrdé zásahy izraelských vojáků přinášely kritiku Izraele na mezinárodní scéně, což nakonec vedlo až k přijetí rezoluce Rady bezpečnosti OSN o odsouzení izraelského násilí na okupovaných územích [Gilbert 2002: 514]. Je nutno zmínit,

---

⁵ Kvůli velmi podobnému výsledku ve volbách 1984 se hlavní strany Likud a Strana práce dohodli na rotačním principu, díky tomu byl první dva roky premiérem Šimon Peres (Strana práce) a Šamir (Likud) byl náměstkem premiéra a ministrem zahraničí a v roce 1986 si tyto pozice vyměnili [Pojar 2004: 68-69].

⁶ Datum 9. 12. 1987 uvádí Gilbert i Čejka, zatímco Herzog datuje nehodu na 8. 12. 1987, stejně jako Velenský [Velenský 2002: 100].

že ačkoli se OOP v čele s Jásirem Arafatem později hlásila k intifádě a jejímu zrodu, vedení OOP sídlilo v době počátku povstání v Tunisku a vypuknutím násilí bylo zprvu překvapeno stejně jako Izrael [Čejka 2005: 170]. Intifáda byla ve svých počátcích skutečně spontánním lidovým povstáním. V následujících pěti letech trvání tohoto konfliktu potom docházelo k častým útokům zpravidla ze strany Palestinců, vedených od podomácku vyrobenými zbraněmi až po ruční zbraně a méně i sebevražedné útoky, opětované izraelskými vojáky slzným plynem, gumovými projektily, ale i ostrou municí [Gilbert 2002: 513]. Každá akce vyvolala silnou reakci. Časté byly také stávky Palestinců, uzavírání škol v okupovaných územích, bojkotování izraelských obchodů apod.

Určení přesného data konce první palestinské intifády není zcela jasné, obecně však bývá spojováno s podpisem dohod z Osla 13. 9. 1993 [Čejka 2005: 171], popř. s jejich naplněním [Velenský 2002: 110]. Nicméně k jejímu umírňování docházelo postupně již od roku 1990, a to především ve spojitosti s válkou v Zálivu a Madridskou mírovou konferencí [Herzog 2008: 516].

2.2. Palestinské organizace během první intifády

2.2.1. Organizace pro osvobození Palestiny

Intifáda nebyla povstáním vedeným pouze proti izraelské okupaci, ale zároveň protestovala i proti stávajícím vůdcům Palestiny, jejich neefektivnosti, zkorumpovanosti atp., a proto jí byli vůdci OOP zpočátku zaskočeni stejně jako izraelská vláda [Ben-Ami 2010: 186]. Vedení OOP v této době sídlilo v Tunisku a jeho síla poněkud skomírala, proto pro ně bylo nutné co nejdříve převzít iniciativu a tím se pokusit získat zpět svůj vliv.

OOP se rozhodla vydat mírovou cestou, tedy dala jasně najevo zájem o mírové vyjednávání a snahu o řešení problému. Jedním z důvodů pro toto jednání bylo kromě vlastního úpadku také mírové jednání Egypta vůči Izraeli, které jasně uzavíralo jakoukoli možnost války všech arabských zemí proti Izraeli [Ben-Ami 2010: 188]. V roce 1989 totiž egyptský prezident Husní Mubarak předložil návrh mírové mezinárodní konference o deseti bodech, které mimo jiné zahrnovaly jednání o volbách na okupovaných územích, konec politiky osídlování apod. [Ben-Ami 2010: 190 a Pojar 2004: 72]. Dalším z důvodů bylo jednání jordánského krále Husajna, který po předchozím vyhoštění zástupců vedení OOP z Jordánska v roce 1988 prohlásil konec vměšování se do záležitostí Západního břehu [Ben-Ami 2010: 182-183]. To mohlo zprvu vypadat jako výhoda pro Izrael, ve skutečnosti to však

znamenal předání území do rukou Palestinců, což opět nutilo OOP k oficiální konsolidaci vlastního postavení.

Její prvotní snahou bylo překonat dosavadní izraelskou a především americkou politikou nejednání s OOP. Proto došlo v listopadu 1988 k významné události, kdy byl na zasedání Palestinské národní rady v Alžírsku vyhlášen nezávislý Palestinský stát [Pojar 2004: 69]. Společně s tímto přijala OOP také rezoluce Valného shromáždění OSN č. 181 a rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 242⁷ [Ben-Ami 2010: 188]. Tato deklarace byla však záměrně poněkud nejasná. Proto skutečná změna nastala teprve asi o měsíc později, kdy sám Jásir Arafat na jednání Valného shromáždění OSN v Ženevě toto potvrdil. Kromě opakovaného přijetí příslušných rezolucí OSN 181, 242 a nyní i 338⁸ veřejně odsoudil terorismus a uznal existenci Izraele [Čejka 2005: 177]. Tím došlo k legitimizaci organizace a navázání dialogu s USA a končící Reaganovou administrativou [Ben-Ami 2010: 189]. V dubnu 1989 byl Arafat prohlášen prezidentem Palestinského státu, který měl v té době uznání již 84 států [Pojar 2004: 70]. Arafat mimo jiné také prohlásil Palestinskou národní chartu za neplatnou, protože obsahovala články o neuznání Izraele [Pojar 2004: 70].

Ani tímto však nedošlo k úplnému obratu politiky OOP. I nadále přetrvávala rétorika Jásira Arafata a dalších z vůdců OOP, která popírala předchozí prohlášení v Ženevě a týkala se např. „*zřízení palestinského státu na celém území Palestiny s Jeruzalémem jako hlavním městem*“ [Pojar 2004: 70]. Největším omylem se potom stalo schválení irácké invaze do Kuvajtu v roce 1990 a celkové připojení se na stranu Saddáma Husajna. Toto jednání, které bylo mimo jiné přímo v rozporu s dříve přijatou rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 242, OOP velmi morálně i strategicky uškodilo a vedlo k mezinárodnímu odsouzení [Ben-Ami 2010: 191]. Např. Saudská Arábie a Kuvajt kvůli tomuto incidentu přestaly OOP sponzorovat [Čejka 2005: 179].

Tuniské vedení OOP se sice na žádost premiéra Šamira nemohlo účastnit vyjednávání na Madridské konferenci, ani v rozhovorech ve Washingtonu, které mu následovaly. Přesto si

---

⁷ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN z roku 1967 zdůrazňovala nutnost spravedlivého a trvalého míru v oblasti Blízkého východu, vyžadovala stažení Izraelských ozbrojených sil z okupovaných území a ukončení násilí, výměnou za vodní zásoby, spravedlivé řešení problému uprchlíků a ukončení násilností a odmítla získávání území válkou [un.org – Security Council – Documents].

⁸ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN z roku 1973 vyzývala k okamžitému ukončení bojů v Jomkippurské válce, zahájení příměří a mírových jednání a přijetí rezoluce č. 242 [un.org – Security Council – Documents].

však izraelští politici (a zejména ministr zahraničí Šimon Peres) nakonec uvědomili, že vyjednávání se skutečným výsledkem je nutné vést právě s OOP, na základě čehož byly v lednu 1993 zahájeny tajné rozhovory v Norsku, které vedly k průlomové mírové dohodě z Osla.

2.2.2. Fatah

Vedení Fatahu společně s vedením OOP sídlilo na počátku a v průběhu intifády izolovaně v Tunisku. Došlo tak k omezení teroristických a jiných silových akcí organizovaných Fatahem v průběhu intifády a tím také k omezení vlivu Fatahu [Čejka 2005: 172]. V době kdy za sebou OOP měla prohlášení o nezávislosti, o přijetí příslušných rezolucí OSN atp. se v září 1989 konal nezávislý všeobecný kongres Fatahu v Tunisku [Pojar 2004: 70]. Na tomto kongresu byl pak předsednictvem Fatahu přijat program, který byl velmi rozdílný od výše popsané smířlivé rétoriky Jásira Arafata. Program kromě narážek na „*sionistickou invazi*“ a „*implantaci sionistické entity*“ obsahovala i výzvu k silnějšímu boji za zničení izraelské okupace [Pojar 2004: 70]. Teprve kvůli nátlaku USA kongres doplnil program o dodatek o potvrzení Arafatovy řeči v Ženevě a odsouzení terorismu [Pojar 2004: 70]. K uznání rezolucí OSN ovšem nedošlo. V roce 1990 po útoku na Chrámové hoře, při němž zemřelo mnoho Palestinců, pak Fatah šířil materiály, které vyzývaly k používání „*... zbraní a nožů, neboť kameny a demonstrace se prý ukázaly jako zcela nedostatečné prostředky,*“ [Herzog 2008: 512].

2.2.3. Hamás

Hned od počátku intifády měla organizace Hamás značnou výhodu oproti Fatahu a OOP. Na rozdíl od nich totiž sídlila v centru dění a nebyla odtržena od skutečné reality intifády, což byla jedna z nejčastějších výtek směřovaných k OOP a Fatahu ze strany Palestinců. Hamás navíc skutečně podporoval rozvoj místních sociálních zařízení, škol apod., a díky této činnosti (zejména činnosti civilního křídla) pak velice rostla jeho popularita u místních obyvatel [Čejka 2005: 173].

S popularitou a intenzitou povstání pak rostla nezávislost Hamásu. Často vyhlášoval vlastní stávkové dny, protože ty, jež vyhlášovala OOP, škodily obchodníkům, přívržencům Hamásu, a bojkotovali také stávky ve školách, protože ve svém programu kladou velkou důležitost vzdělávání [Gilbert 2002: 515]. V roce 1988 pak vyhlásil program, v němž oficiálně zamítl autoritu OOP společně s jejich smířlivou politikou, stejně jako jakýkoli

kompromis s Izraelem, a prohlásil celé území Palestiny za muslimské dědictví [Gilbert 2002: 517]. V programu také vyhlásil boj proti „špatným elementům společnosti“, přičemž tím nejsou myšleni pouze Židé, ale zároveň i Palestinci spolupracující s Židy [Gilbert 2002: 517]. Zároveň docházelo k šíření informací a letáků, které např. tvrdily, že „*všichni Židé představují legitimní cíl pro vražedné útoky, jejichž účelem je pomstít smrt mučedníků*“, [Herzog 2008: 512].

Jediné, v čem se Hamás ztotožnil s politikou OOP, bylo schválení irácké invaze do Kuvajtu. Za to byli podobně jako OOP odsouzeni a odstřiženi od financování z různých arabských zemí, Hamás nicméně získal později podporu Íránu a Súdánu [Čejka 2005: 179].

2.3. Madridská mírová konference a jednání ve Washingtonu

Madridská mírová konference se konala 30. 10. 1991 v Madridu a následovalo ji několik kol rozhovorů mezi účastníky ve Washingtonu. Patrony této konference byly Spojené státy americké a Sovětský svaz. Předmětem jednání bylo vytvoření základu pro definitivní mírové rozhovory [Čejka 2005: 184]. Svolání této konference předcházelo několik důležitých faktorů. Mezi ně patřil zejména nadcházející rozpad Sovětského svazu, pokračující násilí v Izraeli a úspěch protiiráckého tažení USA, které se rozhodly svého zdaru a momentálního postavení využít k ukončení arabsko-izraelského konfliktu.

Samotnému jednání předcházelo jednání amerického ministra zahraničních věcí Jamese Bakera s jednotlivými státy Blízkého východu, při nichž dosáhl dohody, že se všechny zúčastněné státy zúčastní multilaterálních i bilaterálních jednání mezi Izraelem a okolními státy [Pojar 2004: 74]. Izraelský premiér už během těchto jednání rázně odmítl jakékoli jednání s OOP, což nakonec dospělo ke vzniku společně jordánsko-palestinské delegace, přičemž za Palestinu přijeli místní vůdci a obyvatelé Západního břehu a pásma Gazy [Schlaim 1994: 8].

Izraelská strana, především tedy radikálně pravicový premiér Šamir, měla ke konferenci už zpočátku negativní postoj. Kromě striktního odmítání jednání přímo s Palestinci, a jednání s OOP vůbec, hned zpočátku nesouhlasil s duchem konference postaveným na rezoluci RB OSN 242, která v principu žádá výměnu „území za mír“ [Schlaim 1994: 8]. A určitý vliv na jeho ochotu zúčastnit se konference měl údajně i projev prezidenta Bushe, v němž dal najevo, že pokud Izrael nebude reagovat na jeho mírové iniciativy, budou mu odmítnuty dohodnuté finanční podpory [Ben-Ami 2010: 193].

Madridská mírová konference trvala do 1. 11. 1991 a nedošlo k žádnému významnému rozhodnutí, největší úspěch spočíval v jejím uspořádání, které signalizovalo ochotu jednat [Pojar 2004: 75]. Na konferenci bylo mimo jiné vytvořeno i několik pracovních skupin, které se později sešly v Moskvě a dalších evropských či blízkovýchodních městech k projednávání témat ekonomického rozvoje, palestinských uprchlíků atp. [Čejka 2005: 184]. Ihned po skončení konference v Madridu vybídl americký prezident všechny účastníky, aby se odebrali do Washingtonu, kde měla probíhat další, nyní bilaterální jednání [Ben-Ami 2010: 194]. Šamir nerad odeslal své zástupce s instrukcemi, že považuje rezoluci 242 za splněnou díky izraelskému opuštění Sinaje, další stahování není v plánu a že hodlá pokračovat v politice osídlování i v případě, že by pak USA mělo zavrhnout jejich půjčky [Ben-Ami 2010: 194]. Toto jednání, společně s prohlášením, že jakékoli ústupky, které kdy učinil vůči Palestincům, byly jen snahou a získání času⁹ [Schlaim 1994: 10], zaručilo Šamirovu porážku ve volbách 1992 a konec jeho politické kariéry.

Ještě v období pravicové vlády stihlo proběhnout pět kol jednání mezi Izraelci a Palestinci ve Washingtonu, která však neměla žádné výsledky. Zástupci Palestinců obecně očekávali uznání jejich národních práv a vznik rámce pro prozatímní autonomii a později definitivní nezávislost Palestinského státu [Schlaim 1994: 9]. Izraelská strana toto neústupně odmítala, popírala palestinská národní práva, natož pak nároky na jejich nezávislost, negativně se stavěla i ke vzniku prozatímní autonomie a nejlepší nabídka byla uznat autonomii lidu, nikoli však samosprávu území [Schlaim 1994: 9-10].

V roce 1992 se však v Izraeli konaly volby, v nichž Likud výrazně propadl a zvítězila Strana práce a v [Čejka 2005: 186]. Voliči tak jasně dali najevo svůj nesouhlas s nesmířlivou politikou pravicové vlády a ochotu k výměně území za zisk míru [Schlaim 1994: 10], což bylo součástí vládního programu Jicchaka Rabina. Nový premiér tedy nelpěl tak pevně na vizi Erec Jisra'el, nicméně jeho středobodem, jakožto vysloužilého vojáka, který se přímo účastnil těch nejostřejších momentů arabsko-izraelského konfliktu, se stala bezpečnost země. Takže ačkoli deklaroval snahu přejít od jednání o míru k utváření míru [Schlaim 1994: 13], součástí jeho prohlášení byla i slova: „*Pokud přijde na otázku bezpečnosti Izraele, neustoupíme ani o krok. Z našeho úhlu pohledu má bezpečnost přednost i před mírem,*“ [Schlaim 1994: 13].

---

⁹ Šamirova slova novinářům po prohře ve volbách: „*Byl bych schopen vést rozhovory o autonomii po dobu deseti let a do té doby bychom dosáhli půl milionu lidí v Judeji a Samaři,*“ [Schlaim 1994: 10].

V srpnu 1992 začalo šesté kolo vyjednávání ve Washingtonu, poprvé vedené levicovou vládou. Rabin vedl vyjednávání sám a ihned potvrdil svůj záměr postupu v mírovém jednání představením několika opatření na posílení vzájemné důvěry mezi nimi např. propouštění palestinských vězňů. I přes mírnější postoj izraelské strany nicméně nedocházelo k pokroku. Palestínští zástupci např. požadovali volený parlament s legislativní funkcí, Izraelci nabízeli pouze jmenovaný administrativní výbor, Palestinci nadále obviňovali Izrael ze snahy odbýt je autonomií vztaženou pouze na lid, izraelští delegáti se vyhýbali jakékoli jasné formulaci území [Schlaim 1994: 14]. Když už Izrael souhlasil se vznikem autonomie, požadoval plnou správu nad svými osadami, s čímž nesouhlasili palestínští delegáti, protože takto vzniklé území považovali za geograficky neudržitelné [Schlaim 1994: 15]. Během 8. kola pak došlo k dočasnému přerušení mírových jednání, kvůli aktu premiéra Rabina. Ten kvůli útoku na izraelského policistu nechal deportovat bez předchozího soudu 416 členů Hamásu do Libanonu, což zúčastněné arabské delegace považovaly za nehoráznost a porušení lidských práv, a reagovali opuštěním rozhovorů. Dalším incidentem, který předcházal 9. kolu vyjednávání, bylo zavraždění 13 civilistů islámskými fundamentalisty, na což Rabin reagoval uzavřením hranic okupovaných území pro všechny palestinské pracovníky [Schlaim 1994: 16]. To vedlo k odříznutí 120 000 rodin od zdrojů obživy, zároveň paradoxně k prvnímu kroku směrem k palestinské autonomii.

V devátém kole vyjednávání v dubnu 1993 Izrael konečně přistoupil na možnost prozatímní autonomie vedoucí k samostatnému palestinskému státu, včetně předání legislativních pravomocí a pětileté přechodné doby [Schlaim 1994: 16], což nicméně přese všechnu snahu ztroskotalo na otázce míry autonomie a i desáté a poslední kolo končí neúspěchem.

2.4. Oslo

Selhání konference v Madridu a následných rozhovorů ve Washingtonu mělo však i své světlé stránky. Vzhledem k neakceschopnosti palestinských delegátů byla nakonec izraelská strana nucena si přiznat, že veškeré vyjednávání záviselo na OOP, ať už v jejich přítomnosti nebo bez ní. Tajná jednání v Norsku začala v lednu 1993 a účastnili se jich zástupci Izraele a OOP [Gilbert 2002: 543]. O něco později se jich ujal ministr zahraničí Šimon Peres a nakonec i sám premiér Jicchak Rabin. Mezi důvody, které přivodily ochotu Rabina jednat s vůdci OOP, patřila mimo jiné slabost OOP v danou chvíli, která izraelskou

vládu vedla k přesvědčení, že OOP budou flexibilnější ohledně svých požadavků. Dalším potom byla rostoucí síla islámských fundamentalistických skupin řídicích se náboženstvím, kde se kompromis hledal těžko – OOP zůstala jedinými zástupci palestinské otázky opírající se o nacionální sekularismus [Gilbert 2002: 550].

Původní návrhy Palestinců, o něž se opírala jednání v Norsku, se týkaly stažení Izraelců z pásma Gazy a vznik prozatímního poručenského území, budoucí jednání o Západním břehu, hospodářská pomoc a spolupráce pro rozvoj ekonomiky na palestinském území [Gilbert 2002: 544]. Izraelští zástupci jednali mnohem vstřícněji (snad ve snaze dodržet volební sliby o míru) a 13. 9. 1993 byly slavnostně podepsány Dohody z Osla.

Vlastnímu podpisu předcházela akt Jásira Arafata, který v dopise premiérovi Rabinovi znovu uznal existenci Izraele a jeho právo na mír a bezpečnost, znovu odsoudil terorismus a veškeré násilí, zavázal se dodržet rezoluce RB OSN 242 a 338 a k mírovému řešení a úpravě Charty OOP [Pojar 2004: 76]. Rabin na to reagoval uznáním OOP za představitele Palestinců pro mírová jednání. Tři dny poté byla mírová smlouva podepsána ve Washingtonu. Podpis této smlouvy vynesl jejím představitelům Nobelovu cenu míru.

Dopisy, které si Arafat s Rabinem vyměnili, se staly oficiální součástí smlouvy, jejíž název je Deklarace principů¹⁰ přechodné samosprávy [Čejka 2005: 188]. Smlouva obsahovala časový harmonogram, v němž měli Izraelci opustit a předat do palestinské samosprávy většinu pásma Gazy a město Jericho, předání bezpečnosti do rukou Palestinců vyjma mezinárodních hranic a židovských osad [Pojar 2004: 76]. Stanovila také témata pro budoucí vyjednávání, jimiž měly být např. další regiony spadající pod Palestinskou národní samosprávu, otázka uprchlíků, budoucnost židovských osad, bezpečnost, hranice, vodní zdroje a další [Čejka 2005: 189]. Ačkoli se naplňování smlouvy později ukázalo být problémem, jednalo se o průlomovou událost, navíc událost, jež vedla k ukončení první intifády.

2.5. Dynamika první intifády

Nyní se vrátím k modelu dynamiky konfliktu. Jednotlivé fáze tohoto modelu nemusí vždy nutně následovat po sobě nebo se střídat v krátkém čase. Důležitou roli v případě konfliktu Izraele a Palestiny jistě hraje tzv. *feedback*. Jedná se o zpětnou vazbu mezi jednotlivými stádii, která umožňuje *přelévání* zpět do předchozích fází (viz příloha č. 5)

---

¹⁰ Pojar uvádí Deklarace zásad [Pojar 2004: 76].

[Cabádová Waisová 2011: 56]. V případě tohoto konfliktu lze předpokládat, že samotný cyklus započal již se vznikem státu Izrael a od té doby nebyl ukončen, docházelo pouze k posunům jednotlivých stádií a jejich *přelévání* zpět. Proto ani v případě intifády nenajdeme všechna zmíněná stádia.

Počátek intifády je tedy stádiem eskalace konfliktu – obě strany nechtějí ustoupit ze svých cílů a hledají podporu u jiných aktérů [Cabádová Waisová 2011: 58-59]. Toto stádium je okamžitě spojeno s vypuknutím násilí. Cílů lze na obou stranách nalézt více. Palestinci mají v první řadě cíle hmotné, tedy teritoriální – nezávislost, stažení Izraelců z okupovaných vojsk, konec politiky osídlování. Dalšími cíli jsou pak ty ideologické, tedy nárok na nacionalismus, historický a náboženský nárok na celé území Palestiny, vyhnání Židů z tohoto území. Oproti tomu Izrael na své politice osídlování trvá, okupovaná území nechce předat do rukou Palestinců a náboženské a historické nároky na území uplatňuje také. Podle dělení Otomara Bartose a Paula Wehra na eskalace jednostranné a opětovné se jednalo o opětovnou eskalaci s pomocí odplaty, kdy je proti protivníkovi zpravidla použita mnohem větší síla [Bartos, Wehr 2002: 99-102]. Izraelská vláda hned zpočátku podléhala kritice ohledně intenzity zásahů proti povstalcům, zatímco Palestinci byli zpočátku vnímáni jako oběti a v roce 1988 byl na schůzce arabských ministrů zahraničí založen fond na jejich podporu [Gilbert 2002: 514]. Eskalaci lze dále rozdělit na 4 fáze – diskusi, polarizaci, izolaci a destrukci [Cabádová Waisová 2011: 59]. Základní rozdíl mezi těmito fázemi spočívá v komunikaci aktérů. Vzhledem k neochotě Izraelců jednat s OOP a jinými palestinskými organizacemi a vzhledem k násilí je jasné, že první dvě fáze diskuse (protivníci si ještě důvěřují a neočerňují se) a polarizace (důvěra slábné, ale nedochází k násilí) zde úplně chybí. Třetí a čtvrtá fáze konfliktu jsou pak spojeny s propagandou, očerňováním protivníků, podporou vlastní argumentace hledáním dalších sporů a snahou protivníka zničit [Cabádová Waisová 2011: 59-63]. Tato fáze konfliktu přinesla podle agentury B'tselem více než 600 obětí, z toho naprostá většina na straně Palestinců. To odráží povahu povstání, kdy útoky Palestinců jsou zpravidla výbuchy násilí spojené s vrháním kamenů či použitím improvizovaných zbraní a tvrdé protireakce izraelské armády. Tento trend samozřejmě provází celou intifádu.

S obdobím Madridské mírové konference je spojeno stádium mrtvého bodu, kdy ani jeden protivník nemůže zničit druhého nebo dosáhnout vítězství [Cabádová Waisová 2011: 63]. Toto stádium je nejvhodnějším obdobím pro řešení konfliktu mírovou cestou. V tomto okamžiku zatím ani jedna ze stran – Palestinci a Izraelci – nebyli ochotni ustupovat ze svých

nároků. Dobré služby v tuto chvíli poskytly zejména Spojené státy americké, společně se Sovětským svazem. Ze strany USA byl vytvářen jistý nátlak na Izrael (ohledně přijetí podmínek konference, náhlé pozvání na rozhovory do Washingtonu), čemuž přispěl nový náhled administrativy prezidenta Bushe s hlavní vidinou Blízkého východu stojícího na míru mezi Araby a Izraelci [Ben-Ami 2010: 190].

Deeskalace konfliktu je zde spojená s rozhovory z Osla. Tuto fázi zpravidla provází pokles násilí (spojen již s Madridskou konferencí), obnovení komunikace (počátek komunikace s OOP), a snižování požadavků obou stran (viz kapitola o Mírové smlouvě z Osla). Obě strany při těchto jednáních polevily ze své prvotní neústupnosti a skutečně se snažili hledat řešení konfliktu, které by vyhovovalo všem. Tato fáze také ukončila destruktivní snahy obou stran, alespoň na určitou dobu. Samotná jednání a jejich přípravu provázel pokles násilí. Už v roce 1990 čítaly oběti asi 140 lidí a v roce 1991 jenom 105 lidí. V následujících dvou letech násilí mírně vzrostlo, obětí bylo v obou letech kolem 150, navíc mírně vzrostl počet obětí na izraelské straně, což souviselo s aktivnější činností Hamásu, jenž nesouhlasil s politikou kompromisů OOP. (Přesná čísla obětí na obou stranách viz příloha č. 6.)

V konfliktu došlo ke ztrátám, které za každý rok intifády překročily počet 25 obětí¹¹, ale nikdy nepřesáhly počet 1000 obětí za rok (viz příloha č. 6) [B'tselem – Statistics – Fatalities in the First Intifada]. Podle datasetu UCDP/PRIO nedošlo během konfliktu k jediné změně. Konflikt je v každém roce označen jako malý ozbrojený konflikt, jehož příčinou je boj o území a jehož oběti překročily počet tisíc obětí za celou dobu svého trvání [UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset 4-2012]. Projekt HIIK se ve svých databázích první intifádou nezabývá.

Cíle aktérů se během první intifády také příliš neproměňovaly. Změnu zájmů, kterou prošel Izrael v průběhu intifády, lze vyvodit z postoje izraelské levice a pravice a jejich výměnu u vlády. Tedy, že počátečním zájmem bylo udržet celý stát Izrael, který se později vyvinul v přední zájem o bezpečnost národa. Palestinské zájmy se v průběhu intifády příliš nezměnily, došlo pouze k několika kompromisům, a to z obou stran. Označení původu sporu čistě jako územní (viz databáze UCDP/PRIO) označuje sice asi nejvážnější problém, nicméně důvodů pro vypuknutí násilí bylo jistě více. Patří mezi ně jistě ideologické rozdíly mezi

---

¹¹ S výjimkou roku 1987, kdy zemřelo 22 obětí, přičemž intifáda vypukla v prosinci [B'tselem – Statistics – Fatalities in the First Intifada].

oběma stranami a jejich historické nároky na nacionalismus, který se vzájemně vylučuje. OOP také násilí podpořilo nejen z proklamovaných důvodů ideologických, historických či územních, sledovala tím také snahu o získání moci nad konkrétním územím a také získání podpory a obliby palestinské veřejnosti. Cíle Hamásu jsou pak definovány poněkud odlišně, což jasně odráží jejich strategii boje vedeného nejen proti Izraeli, ale i proti vlastním mírovým jednáním. Vnější aktéři, mezi nimiž vynikly zejména Spojené státy, pak poskytovaly především dobré služby, iniciovaly jednání a aktivně napomáhaly hledání kompromisu mezi oběma stranami. Jejich primárním cílem bylo ukončení bojů na Blízkém východě, především proto, aby se konflikt mezi Izraelci a Palestinci nestal rozbuškou konfliktu většího rozměru v této oblasti.

3. Mezidobí

V období sedmi let mezi ukončením první a vypuknutím druhé intifády nedošlo k úplnému naplnění dohod z Osla a také nedošlo k úplnému útlumu násilí. Počet obětí (mezi něž patřil i bývalý premiér Jicchak Rabin) v této době se sice snížil, nicméně většinou stejně dosahoval intenzity menšího konfliktu (viz příloha 6). Paralelně s teroristickými útoky a vojenskými zásahy však probíhala i politická jednání, která však neměla valný úspěch.

Co se týče naplňování smlouvy z Osla, Izraelci se skutečně začali stahovat z okupovaných území, došlo k vytvoření tří zón podle rozsahu palestinské autonomie a tím i značnému rozšíření samosprávy Palestinců, která však postrádala soudržnost [Čejka 2005: 194]. Stahování vojsk a předávání autonomie po podepsání smluv se nazývá proces z Osla. Podle smluv, které následovaly smlouvy z Osla, se Palestinské národní správě dostalo pravomocí legislativních, exekutivních i soudních a také zodpovědnosti za ně, jejím předsedou byl jmenován Jásir Arafat [Gilbert 2002: 554]. Postupně docházelo i ke vzniku palestinské policie v určených oblastech. V roce 1996 se potom konaly první volby do palestinského parlamentu, v nichž zvítězilo hnutí Fatah a první prezidentské volby, kde uspěl Arafat [Čejka 2005: 199]. Velice populární Hamás se rozhodl demokratické volby bojkotovat a po celou dobu se snažil bojkotovat mírová jednání a demokratické procesy násilím a terorismem. Díky tomuto násilí mírový proces z Osla pomalu utichá, až je počátkem druhé intifády ukončen úplně.

V Izraeli vládu Jicchaka Rabina po jeho smrti na krátkou dobu převzal Šimon Peres ze Strany práce, který byl však ve v přímé volbě premiéra v roce 1996 poražen pravicovým

Benjaminem Netanjahuem [Pojar 2005: 80]. Tento zástupce strany Likud a jeho vláda pak také značně přispěla k brzdění až zastavení mírových jednání. V roce 1999 jej pak v křesle vystřídal Ehud Barak.

4. Druhá intifáda

4.1. Summit v Camp Davidu 2000

Summit v Camp Davidu byl jednáním s velkou šancí na úspěch a finální řešení některých problémů, který se konal v červenci 2000. Patronem summitu byl americký prezident Bill Clinton a zúčastnili se ho premiér Ehud Barak a Jásir Arafat. Jednalo se zde především o statusu Jeruzaléma a celkově o permanentním statusu Palestiny, tedy přesunu území Západního břehu pod palestinskou samosprávu a otázka židovských osad [Čejka 2005: 209]. I přes velkou snahu prezidenta Clintona najít kompromis mezi oběma stranami však jednání skončilo neúspěšně. Jásir Arafat a jeho delegace projevíli nulovou iniciativu a každý návrh jen smetli ze stolu [Ben-Ami 2010: 247] a ačkoli se říká, že premiér Barak učinil nevídané ústupky, jeho návrhy nadále zachovávaly řadu židovských osad a o ústupcích týkajících se Jeruzaléma také nepřemýšlel [Čejka 2005: 210]. Prezident Clinton kvůli svému končícímu mandátu nebyl schopen vyvinout dostatečný tlak na obě strany a ty mu zase nedaly dostatečnou základnu pro vyjednávání [Ben-Ami 2010: 248-9]. Summit tak skončil krachem a přesvědčením Palestinců, že politika opět neuspěla a věc je nutno řešit násilím.

4.2. Průběh intifády al-Aksá

Druhá intifáda, také nazývaná intifáda al-Aksá, podle posvátné mešity stejného jména na Chrámové hoře, vypukla 29. 9. 2000. Jejímu počátku opět předcházelo několik faktorů. Mezi ty dlouhodobější patřila zejména frustrace z neustálých neúspěchů při mírových jednáních, zkorumpovanost vůdců Palestinské autonomie [Ben-Ami 2010: 250], růst židovských osad, zhoršování ekonomické situace, nezaměstnanosti atd. [Čejka 2005: 214]. Zásadní inspiraci palestinským povstalcům přineslo i stažení Izraele z území jižního Libanonu, což bylo považováno za úspěch gerilové války místních členů Hizballáhu [Ben-Ami 2010: 250, Kepel 2006: 17].

Bezprostředním důvodem k počátku násilí pak bylo rozhodnutí Ariela Šarona vystoupit 28. 9. 2000 na Chrámovou horu [Herzog 2008: 545], což mělo být gesto odporu proti ústupkům premiéra Ehuda Baraka [Ben-Ami 2010: 252]. Na místě došlo ke kamenování

ze strany Palestinců a následné střelbě ze strany Izraelců. K zintenzivnění a rozšíření násilí došlo okamžitě. Jásir Arafat den po vypuknutí odjel ze země, čímž vznik intifády mlčky schválil [Ben-Ami 2010: 252], později ji pojmenoval al-Aksá, podle mešity stojící na Chrámové hoře. Kromě nadšení z úspěchu gerily v Libanonu měl Arafat i jiné důvody pro podporu násilí. Těmi byli především snaha reflektovat nálady obyvatelstva, snaha poněkud zlepšit vlastní image a také snaha přebrat určitou dávku popularity organizacím jako byl Hamás [Kepel 2006: 18].

Důležitým rozdílem oproti první intifádě se stala pozice palestinských povstalců. Oproti dřívějšímu nyní jejich cílem nebylo zbavit se izraelské okupace, ale vzhledem k naplňování dohod z Osla a předávání pravomocí do rukou Palestinské autonomie šlo o posílení vlastního vlivu. Už od počátku byla intifáda vedena shora vůdci autonomie, útoky byly organizované a vedené nikoli kameny, ale moderními zbraněmi a trhavinami [Herzog 2008: 546]. Docházelo sice i k útokům spontánním, jejichž vazby k organizátorům byly volné, nicméně tato intifáda už nebyla lidovým povstáním [Herzog 2008: 547]. Největší zbraní Palestinců se staly sebevražedné útoky, které měly během intifády na svém kontě největší počty izraelských obětí. V reakci na tyto útoky však docházelo k velmi tvrdým zásahům i ze strany Izraele. Mezi nejvíce zmiňované patří tzv. masakr v Dženínu, kde izraelští vojáci zabili více než 50 Palestinců, z toho téměř polovinu civilistů [Brym, Maoz-Shai: 2009: 612]. Mezi další diskutované zásahy pak patří mimosoudní likvidace vůdců povstání, mezi nimi např. Ahmad Ismaíl Yásín, duchovní otec Hamásu [Čejka 2004: 174].

V říjnu roku 2000 se pak na jednodenní schůzce sešli vrcholní představitelé Izraele, Palestiny, USA, Egypta, Jordánska, OSN (generální tajemník) a EU (vysoký představitel pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku) na jednodenní schůzce v egyptském Šarm aš-Šejchu, kde bylo sjednáno příměří. To však nebylo dodržováno a násilí pokračovalo dál [Pojar 2004: 91].

4.2.1. Clintonův návrh

Summit v Camp Davidu i přes svůj neúspěch však přinesl jisté ovoce. Administrativě prezidenta Clintona se nakonec podařilo připravit mírový plán, založený právě na věcech projednávaných na summitu a na dalších desítkách schůzek. Tento plán byl předložen izraelské a palestinské mírové delegaci na podzim roku 2000, tedy v úplných počátcích samotné intifády. Plán zahrnoval převedení 97 % Západního břehu pod palestinskou samosprávu, kompenzaci zbylých 3 %, dělení Jeruzalému podle etnické hranice, předání

Chrámové hory taktéž pod palestinskou samosprávu, právo palestinských uprchlíků na návrat do Palestiny, nikoli však Izraele a představu „nemilitarizované“ Palestiny, která by o svém zbrojení musela jednat s Izraelem [Ben-Ami 2010: 255]. Obě strany také dostali limit pro své vyjádření k tomuto plánu, který byl 27. 12. 2000. Izrael tento termín splnil a návrh prezidenta Clintona přijal, ačkoli si tím tehdejší levicová vláda značně zneprátelila širokou veřejnost a musela kvůli tomu čelit kritikám ze všech stran, včetně pravice a armády [Ben-Ami 2010: 256]. Jásir Arafat však s rozhodnutím otálel a nakonec návrh přijal s tolika výhradami, že šlo v podstatě o odmítnutí, které však mělo za následek další rozhovory na téma tohoto návrhu, a sice mírové rozhovory v Tabě [Ben-Ami 2010: 256].

4.2.2. Rozhovory v Tabě

Na počátku roku 2001 se izraelská a palestinská delegace sešly k dalším jednáním, tentokrát rozhovorům v Tabě. Ty vycházely z návrhu prezidenta Clintona a jejich účelem bylo najít řešení problému předání území Palestincům (a eventuelní výměna za území obsazené osadami), návrat palestinských uprchlíků, dělení Jeruzaléma [Ben-Ami 2010: 258-259]. Rozhovory vypadaly slibně, premiér Ehud Barak je zprvu podporoval, nakonec však od své podpory upustil kvůli nadcházejícím předčasným volbám v únoru a Palestinci nakonec také ustoupili od ochoty ke kompromisu, což opět vedlo k neúspěchu jednání [Ben-Ami 2010: 259].

Samotný průběh intifády hodně ovlivnil rok 2001. Na jeho počátku nastoupil do úřadu prezidenta USA George Bush, který dal hned na začátku jasně najevo, že regionu Blízkého východu nehodlá věnovat tolik času a úsilí jako jeho předchůdce a „odmítl považovat Arafata za státníka,“ [Kepel 2006: 19]. V izraelských premiérských volbách zase po vypuknutí násilí zvítězila pravicová kampaň se svým důrazem na otázku bezpečnosti. Do premiérského úřadu se tak dostal Ariel Šaron, který začal prosazovat politiku postupného násilí s cílem rozvrátit organizaci palestinského povstání [Kepel 2006: 19]. Ačkoli zprvu jednal váhavě v oblastech pod palestinskou samosprávu – a to i v oblastech, kde měl správu bezpečnosti v rukou Izrael – v roce 2001 byla tato zdrženlivost zažehnána. Vliv na to měl mimo jiné i teroristický útok na New York 9. 11. 2001, po němž USA kvitovaly jakékoli prostředky potírání terorismu.

Během prvních dvou let intifády došlo k mnohým teroristickým útokům ze strany palestinských organizací, k nejhorším z nich patřil např. útok v březnu 2002 na svátek Pesach či útok na školní autobus v Jeruzalémě o tři měsíce později. V reakci na toto dění začal

premiér Šaron naléhat na nahrazení Arafata jako vůdce Palestiny, v čemž ho podpořily i Spojené státy, které vyzvaly Palestince, aby si zvolili nové vůdce [Dan 2006: 207]. Tak nově vznikl úřad palestinského premiéra, který obsadil Mahmúd Abbás, politik, který již v roce 1995 spolupracoval na jednáních o permanentním statusu Izraele a Palestiny [Čejka 2005: 235]. Jásir Arafat byl pak od roku 2002 v domácím vězení ve městě Ramalláh a nebyl přizván na oficiální jednání týkající se Izraele a Palestiny, tam Palestinu odteď reprezentoval premiér [Čejka 2005: 235]. Jásir Arafat se neustále snažil o udržení vlastní moci a neprojevoval ochotu delegovat části svých pravomocí ani na premiéra, ani na další ministry. V roce 2004 však Jásir Arafat odjel ze svého domu do Francie, aby se svěřil do péče místních doktorů a zemřel. V úřadu prezidenta ho nahrazuje bývalý premiér Mahmúd Abbás.

V červnu roku 2002 pak Izrael započal výstavbu bezpečnostní bariéry podél Západního břehu Jordánu s cílem zvýšit bezpečnost izraelských obyvatel [Pojar 2004: 94]. Inspirací pro zeď byla už existující bariéra podél pásma Gazy, která skutečně snižovala počet, či alespoň úspěšnost, teroristických akcí vedených odtud [Herzog 2008: 549]. Bariéra měla oddělit osady od palestinského obyvatelstva, místy by podle plánu ovšem dělila osady od Izraele a Palestince od Palestiny [Cohen 2006]. Téma bariéry tak vyvolalo rozporuplné reakce. Palestinci obecně s tím neměli problém, protože ji považovali za možnou budoucí hranici samostatného státu [Čejka 2005: 239] ale Palestinci žijící na hranici Západního břehu měli obavy, že jim bude komplikovat život (např. přístup k vodě) a znemožňovat jakoukoli interakci s Izraelci [Herzog 2008: 550]. Pravice protestovala proti myšlence dělení Západního břehu a levice zase protestovala proti zamýšlené trase, která zasahovala směrem dovnitř palestinského území, čímž znemožňovala pozdější dohodu mezi Izraelem a Palestinou [Herzog 2008: 550]. Izraelští osadníci se obávali, aby je bariéra neoddělila od izraelského území [Čejka 2005: 239]. Trasa bariéry byla kritizována, protože neodpovídala domluvené hranici a zasahovala na palestinské území.

4.2.3. Road Map for Peace

Road Map for Peace, česky označovaná jako Cestovní mapa, je mírový plán, který vznikl díky spolupráci Kvartetu, tedy USA, Ruska, OSN a EU v roce 2002. Jednalo se o plán permanentního řešení spojený s existencí dvou států na území Palestiny [Aronoff 2010: 161]. Plán zahrnoval tři etapy, na jejichž konci měl být mír a samostatný stát Palestina. První etapou plánu bylo ukončení terorismu, stažení izraelských vojsk z území, která od počátku intifády obsadila, zastavení výstavby osad, útoků na civilisty, zabírání půdy a vymezení prozatímní

hranice Palestiny [Pojar 2004: 96]. Druhou etapou měly být svobodné volby na palestinském území a mezinárodní konference potvrzující vznik Palestinského státu a třetí etapou pak další konference vymezující definitivní hranice, vyřešení dělení Jeruzaléma, otázky palestinských uprchlíků [Pojar 2004: 97]. To vše mělo být zařízeno do roku 2005. Ke schválení plánu došlo představiteli USA, Egypta, Saúdské Arábie, Jordánska a Bahrajnu a poté byl potvrzen na schůzce s prezidentem Bushem izraelským premiérem Šaronem a palestinským premiérem Abbásem [Pojar 2004: 97].

Izraelci a Palestinci plán schválili pouze ve snaze nenést zodpovědnost za jeho ztroskotání a od počátku pro něj neudělali téměř nic. Izrael Cestovní mapu schválil pouze ústně a ještě předtím, než došlo na oficiální přijetí, došlo ke dvěma teroristickým útokům [Dan 2006: 219]. Palestinci nepřestali s teroristickými útoky a Izrael pak jednal velmi laxně při stahování vojsk a zastavení politiky budování osad [Ben-Ami 2010: 276]. Důvodem pro jednání Palestinců byl zejména nesouhlas s bodem stanovení prozatímních hranic v první etapě, za prvé proto, že už je měli (v podobě Palestinské autonomie) a za druhé proto, že se obávali, aby Izrael v po první etapě nepřestal naplňovat plán, což by Palestinu zanechalo ve fázi prozatímního státu [Ben-Ami 2010: 277]. Plán tak ztroskotal ještě dřív, než bylo potvrzeno, že konflikt trvající tak dlouho nelze stručně vyřešit během tří let.

Izraelští i palestínští politici v opozici vůči Road Map for Peace se sešli na konci roku 2003 a bez pověření svých vlád vytvořili tzv. Ženevské dohody, které řešily problém území Západního břehu a Gazy, Jeruzaléma, palestinských uprchlíků a také předpokládaly mnohonárodnostní síly hlídající nově vzniklé hranice [Čejka 2005: 237]. Dohody nebyly podpořeny ani izraelskou, ani palestinskou vládou.

4.2.4. Šaronův plán

Důsledkem útoků, které byly spáchány v době po schválení Cestovní mapy, se zrodila nová politika Izraele: žádné vyjednávání s Palestinci, dokud neskončí terorismus. V rámci této politiky, spojené se snahou vyhnout se Cestovní mapě i Ženevským dohodám, přišel Ariel Šaron na konci roku 2003 s plánem jednostranného stažení z Pásma Gazy. Tak mělo dojít k vystěhování 7 500 osadníků z pásma Gazy [Aronoff 2010: 161] a k likvidaci 4 osad na Západním břehu Jordánu [Čejka 2005: 244]. K vyklizení osad mělo dojít v létě roku 2005 [Dan 2006: 233]. Plán mimo jiné předpokládal i pokračování ve stavbě bariéry.

Administrativa prezidenta Bushe tento plán schválila, čímž implicitně souhlasila s ponecháním zbylých osad na Západním břehu a také s politikou nejednání s Palestinskou

samosprávou, dokud nebude učiněn konec teroristickým útokům [Ben-Ami 2010: 286, Čejka 2005: 245].

Na domácí scéně vyvolal plán rozpory. Izraelská vláda plán schválila, stejně jako parlament [Čejka 2005: 245]. Plán kvitovala také Strana práce, která v té době ještě nebyla ve vládě. Vojenské složky s plánem nesouhlasily a podporu nevyjádřila ani Šaronova strana Likud [Dan 2006: 233]. Neshody ve vládě způsobily její pád, načež vznikla nová vláda Národní jednoty, tedy koalice Likudu a Strany práce. Ariel Šaron v závislosti na neshodách se svou stranou opustil Likud a v roce 2005 založil novou centristickou stranu Kadima [Aronoff 2010: 153]. Ukázalo se však, že plán podporuje většina izraelské veřejnosti, kde neustále převládal názor, že osady v pásmu Gazy představují neudržitelné břemeno. Osady totiž hlídalo téměř desetkrát více vojáků, než kolik zde žilo obyvatel, a proudily sem značné částky ze státního rozpočtu [Čejka 2005: 243] a navíc bylo palestinské obyvatelstvo Gazy více vzpurné i bojovné než obyvatelstvo Západního břehu [Brym, Maoz-Shai 2009: 622]. Evakuace osad byla dokončena v září roku 2005 [Čejka 2005: 243]. Ohledně data ukončení intifády nepanuje obecná shoda, množství autorů se zmínkám o ukončení intifády vyhýbá úplně, nicméně právě ve spojitosti s vyklizením osad v pásmu Gazy je některými datován její konec [Brym, Maoz-Shai 2009: 613]. V té době dochází ke skutečnému poklesu ozbrojených střetů. Incidenty následující evakuaci osad se rozhodně nepřibližují míru, ale vzhledem k událostem (např. vítězství Hamásu ve volbách či částečné znovuobsazení pásma Gazy) konflikt nabírá jiný charakter.

4.3. Palestinské organizace a druhá intifáda

4.3.1. Palestinská autonomie

Organizace pro osvobození Palestiny přebrala vedení Palestinské autonomie (dále PA). Právě OOP a osoba Jásira Arafata umožnili vznik dohod z Osla a jejich následné naplňování. OOP tak procesem z Osla zmizela z politické scény. Fatah jako největší složka bývalé OOP se stal nejvýraznějším hnutím ovlivňujícím chod PA. Jeho militantní složky také tvořili značný podíl nově vzniklé palestinské policie. Jásir Arafat byl stanoven jako předseda PA a po prvních volbách v roce 1996 získal titul prezidenta [Čejka 2005: 199]. Fatah zase triumfoval ve volbách do legislativní rady [Čejka 2005: 201]. Ještě před vznikem intifády se Fatah v důsledku svého profilování se vůči Hamásu stal propagátorem umírněnější politiky vůči Izraeli a ochoty jednat.

V důsledku neúspěchu procesu z Osla a ztroskotání jednání v Camp Davidu Arafat a jeho stoupenci nabyli dojmu, že svých cílů nemohou dosáhnout bez násilí. Proto je intifáda hned od samého počátku podporována a místy i organizována PA. Cíle, které Arafat a Fatah podporou násilí sledovali, nebyli pouze ty teritoriální. Další snahou bylo znovuzískání popularity palestinské veřejnosti, která byla značně nízká ve spojitosti s korupcí vedoucích složek a neschopnosti jednat v zájmu svých občanů. Tato popularita měla být získána na úkor čím dál oblíbenějšího hnutí Hamás [Kepel 2006: 21, Ben-Ami 2010: 276]. Snahy o reformy PA často ztroskotaly na Arafatově strachu o svou moc [Ben-Ami 2010: 275]. Vedení intifády se nicméně vymyká z rukou PA. Hlavními důvody pro toto selhání je slabá hierarchie ve Fatahu a boj o moc a popularitu mezi ním a Hamásem [Ben-Ami 2010: 276] a také úspěšnost Izraele při likvidaci jeho ozbrojených brigád [Kepel 2006: 21]. Největším problémem se stala neschopnost kontrolovat hnutí Hamás a jeho teroristické útoky, i když Izrael nabízel dohodu výměnou za konec násilí. Hamás se naprosto vymknul kontrole a místy byl stíhán ze strany PA stejně jako ze strany Izraele. Arafat a PA byli přesto činěni odpovědnými za všechny útoky na Izrael [Kepel 2006: 21]. Tímto způsobem vznikla politika Izraele založená na nejednání s PA, kterou podpořily i Spojené státy.

4.3.2. Hamás

Hamás nepřijal dohody z Osla a zůstal nadále pevně stát na svých programových zásadách. Bojkotoval nejen demokratické volby, ale i v době mezi dvěma intifádami neustále projevoval snahy narušovat mírový proces. Vypuknutí druhé intifády přivítal. Během let 2000 a 2005 měl na svém kontě největší procento sebevražedných útoků i dalších teroristických akcí. Jednal nezávisle na politice PA a svými útoky mařil jakákoli mírová jednání s Izraelem.

Cíle Hamásu se však od cílů PA značně lišily. Jeho snahou nebyly teritoriální ani jiné požadavky, ale snaha o podnícení všelidového povstání, které by podpořilo Hamás na úkor PA. Paradoxem přitom je, že ve volbách, jichž se Hamás dobrovolně neúčastnil, měl vždy značnou šanci na vítězství, čímž mohl legitimitu a vedení získat legálně a bez boje. Podpora veřejnosti pro Hamás je totiž značná, a to nejen v Izraeli, ale i dalších arabských zemích, což dodává Hamásu jistou legitimitu [Kepel 2006: 21]. Tato legitimita jim pak slouží ke zpochybňování států a jejich postavení, protože kromě vyjádření ústní podpory neposkytují skutečnou pomoc [Kepel 2006: 22]. Pouze Írán poskytoval značnou podporu ve formě financí, výcviku jednotek apod. [Herzog 2008: 547]. Hlavními důvody pro tuto podporu

veřejnosti pro Hamás byla jeho neúplatnost a síla, s níž vedl válku proti nepříteli [Ben-Ami 2010: 275].

Hlavní politikou Hamásu během druhé intifády jsou tedy teroristické útoky a pokračující maření všech mírových iniciativ pokračováním v násilnostech. Dále však funguje i jeho civilní křídlo, které pomáhá veřejnosti.

4.4. Dynamika druhé intifády

Okamžitou příčinou konfliktu se stal Šaronův výstup na Chrámovou horu. Eskalace násilí byla okamžitá. Číslo obětí intifády od jejího počátku v září do konce roku 2000 není jasné, ale lze odvodit. Např. podle projektu Ploughshares zemřelo za rok 2000 v důsledku konfliktů mezi Izraelci a Palestinci 400 obětí a podle agentury B'tselem zemřelo 12 Palestinců před počátkem intifády al-Aksá, což znamená, že první tři měsíce intifády měly za následek téměř 400 obětí. Násilí pokračovalo dále - rok 2001 přinesl více než 700 obětí a rok 2002 dokonce 1600 mrtvých [Ploughshares: Israel-Palestine]. Většina mrtvých byli civilisté a opět připadá většina obětí na Palestince. Četnost mrtvých odpovídá změně vedení války. Ačkoli jsou útoky ze strany Palestinců někdy neorganizované a nezávislé na vedení (ať už oficiální PA či neoficiálním organizátorovi – Hamásu), už nejsou vedeny kameny či improvizovanými zbraněmi, ale stříelnými zbraněmi, výbušninami, raketami a minami [Herzog 2008: 546]. Největší počet obětí na izraelské straně mají za následek sebevražední teroristé. Od roku 2003 dochází k poklesu útoků, oběti v letech 2003 a 2004 činí vždy kolem 900 obětí [Ploughshares: Israel-Palestine]. Důvodem poklesu násilí mohla být snaha třetích stran, tedy práce Kvartetu, o snížení násilí a ukončení konfliktu, pravděpodobněji se však jedná o následky Road Map for Peace, tedy návrat k jednání mezi Izraelci a Palestinci v podobě PA, ochota Izraelců vyhovět určitým požadavkům za cenu ukončení terorismu. Smrt Jásira Arafata a jeho nahrazení Mahmúdem Abbásem, který pracoval na uzavření míru s Izraelem už v devadesátých letech měli také svůj vliv. Dalším z faktorů snížení násilí byla i výstavba bezpečnostní bariéry a plán premiéra Šarona na stažení se z pásma Gazy. V roce 2005 dochází k deeskalaci konfliktu, v jeho důsledku zemřelo 275 lidí [Ploughshares: Israel-Palestine].

Podle databáze UCDP/PRIO opět nedošlo k žádným změnám během druhé intifády. Opět se jednalo o malý ozbrojený konflikt, jehož příčinou je spor o území [UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset 4-2012]. Databáze HIIK označuje první rok intifády jako vážnou krizi (*severe crisis*) která pramenila ze sporů o autonomii a území [Konfliktbarometer 2000: 29].

V roce 2001 se intenzita nezměnila, nicméně k důvodům sporu se přidaly hranice území a etnické a náboženské spory [Konfliktbarometer 2001: 33]. Vzhledem k tomu, že povaha sporu se v této době nijak výrazně nezměnila a nedošlo ani k zapojení jiných aktérů, předpokládám, že náboženské a ideologické spory existovaly už v roce 2000 a nejedná se o změnu. Stejně tak hranice palestinské autonomie byly vyznačeny už v procesu z Osla a snaha o jejich definování neúspěšně probíhala už v jednáních v Camp Davidu. V roce 2002 označuje databáze HIIK jako stupeň intenzity válku (*war*) vedenou kvůli území a autonomii [Conflict Barometer 2002: 33]. Zbylé roky intifády jsou stále označovány za válku a k důvodům týkajícím se autonomie a území se připojují spory o zdroje [Conflict Barometer 2003, 2004, 2005]. Vzhledem k počátku výstavby bezpečnostní bariéry došlo k odtržení některých Palestinců od jejich zdrojů vody či jejich hospodářství.

U Palestinců došlo k určité proměně cílů, jichž bylo podle nich a jejich vůdců třeba dosáhnout pomocí násilí. Izraelci však od počátku měli jeden hlavní cíl, jímž byla bezpečnost. V této intifádě se společně s alternací levice a pravice u vlády střídali pouze způsoby jak dosáhnout bezpečnosti a konce teroristických útoků.

Práce vnějších aktérů konfliktu byla opět výrazná. Zpočátku největší pokus o ukončení násilí v jeho počátku předvedl prezident Clinton. Když neuspěl, jeho místo zaujal prezident Bush, který sice jasně deklaroval snížení zájmu o oblast Blízkého východu, nicméně se připojil ke spolupráci Kvartetu. Po teroristickém útoku z roku 2001 prezident Bush začal značně podporovat Izrael v otázce potírání terorismu. Ohledně terorismu byla Palestina kritizována nejen ze strany USA, ale i OSN a EU. Vnější aktéři v tomto konfliktu neposkytli pouze dobré služby ve formě konferencí (např. konference v Šarm aš-Šejchu), došlo i k vyšetřování OSN (ohledně zmíněného atentátu v Dženínu). Je třeba také zmínit íránskou podporu, která pomáhala Hamásu jak finančně, tak např. i ve formě výcviků [Herzog 2008: 547].

Závěr

První intifáda byla lidovým povstáním, které vzniklo spontánně a bez přičinění vůdců. Hlavním aktérem na straně Palestinců byla OOP, která v době jejího vzniku sídlila v exilu v Tunisu. Konflikt trval šest let a zemřelo během něj dohromady asi 1200 lidí na obou stranách, přičemž absolutní většina z nich byli Palestinci. Během prvních dvou let byla intenzita nejsilnější, ve spojitosti s jednáními Madridu došlo k poklesu počtu obětí, který se

během posledních dvou let opět poněkud zvýšil. Toto zvýšení intenzity na konci intifády přineslo i větší počty obětí na straně Izraelců (25 a 31, zatímco v předchozích letech byl počet Izraelských obětí menší než 10) a bylo způsobeno zejména zvýšenou aktivitou hnutí Hamás, které nesouhlasilo s kompromisy učiněnými na jednáních v Madridu a později Oslu.

Iniciátorem konfliktu byla tedy palestinská veřejnost, jejíž motivací byla špatná životní úroveň a nespokojenost s vlastními vůdci. OOP, jež se ihned chopila příležitosti, využila intifádu k získání moci a relevantnosti na mezinárodní scéně (proto také došlo k jednostrannému vyhlášení státu Palestina). Proklamovanými cíly intifády se však staly body týkající se území, autonomie a politiky osídlování. OOP se v tomto konfliktu vydala mírovou cestou, chtěla se účastnit jednání a oficiálně odmítala terorismus. Vzhledem k tomu, že iniciátorem násilí byli především Palestinci, u Izraelců se jednalo o sebeobranu, která však byla vykonávána neadekvátní silou. Izraelským cílem pro vyjednávání s Palestinci byl především mír v zemi a bezpečnost občanů. Změnila se pouze cena, kterou byli ochotni za toto zaplatit. Ke změně došlo ve spojitosti s výměnou premiérů. Zatímco premiér Šamir nebyl ochoten přemýšlet o ukončení politiky osídlování ani o jiných kompromisech týkajících se území, jeho nástupce Rabin na to přistoupil a podepsal s Palestinci dohodu.

USA v tomto konfliktu zastávaly významnou roli, nejen že uspořádaly mírovou konferenci v Madridu, administrativa prezidenta Bushe uskutečnila předchozí jednání, která umožnila stanovit podmínky, za nichž by se obě strany mohly setkat a využila i určitého nátlaku, který vedl k uskutečnění jednání. OSN a EU se v tomto konfliktu příliš neangažovali, nejvýraznějším zásahem byla rezoluce OSN, která odsoudila izraelské zásahy. Ke kritice těchto zásahů se přidali i EU a USA.

Druhá intifáda byla povstáním, které bylo vedeno shora a využívalo mnohem silnější zbraně než kameny a demonstrace. Počet obětí během druhé intifády tak dosahuje téměř 5000 za pět let jejího trvání. Intenzita také sílila především v prvních dvou letech a od roku 2003 docházelo k jejímu poklesu, ačkoli počet obětí se i v roce 2003 a 2004 blížil téměř 1000. Jak je zmíněno výše, snížení intenzity bylo následkem zejména izraelské politiky (stavba bariéry a plán jednostranného stažení z pásma Gazy).

Cíle Palestinců v druhé intifádě se nyní značně lišily. To vyplývalo zejména z jejich postavení. Díky procesu z Osla jim byla předána značná autonomie nad Palestinským územím. Proces ovšem ztroskotal a to se stalo motivem k dalšímu násilí. Cílem nyní nebyl získání území autonomie, pouze definování jeho hranice, opět se jednalo o osadách a

v pozdějších letech intifády se přidaly spory o zdroje (zejména vodu), a to zejména ve spojitosti se stavbou bariéry, která komplikovala život mnoha Palestinců. PA deklarovala tyto cíle a byla ochotna jich dosáhnout i mírovou cestou, na přímých jednáních s Izraelem. V této době ovšem dochází ke značnému rozporu uvnitř palestinské strany konfliktu. Hamás nesouhlasí s politikou jednání a jeho cílem se stává mařit jakékoli mírové snahy a potenciální dohody. Hamás nepodléhá PA a ta není schopna ho kontrolovat či odradit od pokračování v terorismu. Tím vzniká v podstatě další přímý aktér, který se účastní konfliktu, což však Izrael nevnímá a veškerou odpovědnost za útoky na izraelské civilní cíle dává PA.

Na terorismus Izrael kromě tvrdých vojenských zásahů reagoval tak, že přerušil veškeré kontakty s Palestinci, což podpořily Spojené státy, které byly ovlivněny událostmi ze září 2001. EU i OSN během druhé intifády zasahovaly výrazněji, zejména svou prací v Kvartetu, stejně tak se přidalo i Rusko. USA pokračovaly ve své pomoci při hledání míru na Blízkém východě, ačkoli to prezident Bush jr. původně odmítl jako důležitou součást svého programu.

Obě intifády jsou tak konflikty podobného charakteru. Doba trvání obou konfliktů se liší o jeden rok. Počty obětí druhé intifády jsou několikanásobně vyšší, což je důsledek používání moderních zbraní a trhavin. Dalším důvodem pro zvýšený počet obětí jsou i rozpory mezi palestinskými organizacemi, zejména PA a Hamásem. Politika Izraele vůči Palestincům se mění pouze v závislosti na alternaci levicových a pravicových vlád, přičemž její primární cíle (mír, bezpečnost) zůstávají stejné. Na palestinské straně dochází k mírné změně cílů, které násilím sleduje, jejich základem nicméně zůstávají spory o území (resp. jeho hranice) a autonomii. Vliv na násilí mají i interní souboje o moc mezi palestinskými organizacemi. Vnější aktéři se snaží konflikt korigovat ve stále větší míře, iniciativ v druhé intifádě bylo více než v první, nicméně je zjevné, že bez přímé pomoci a aktivní účasti obou stran nemají šanci na úspěch.

Summary

I studied two separate Palestinian uprisings called Intifadas and tried to compare them both so I could find some differences between them. I assumed that only minor differences would be found and that the nature of the conflict would not have changed during both these Intifadas. It turned out that there is a significant distinction at least in the question of intensity, for there was a number of fatalities in one year of the second intifada that

exceeded the total number of casualties of the first Intifada. The strategy and behavior of both internal and external policymakers may have changed, but those changes generally did not depend on the process of the Intifada. Also we can say that the nature of the conflict changed slightly, because the primary goal of the first uprising was to receive autonomy and land, which has been at least partially received. However in the second uprising there was a slightly different purpose that included more the definition of borders than the land itself.

Použitá literatura

Monografie:

BARTOS, Otomar J.; WEHR, Paul. *Using conflict theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. ISBN 978-051-1158-285.

BEN-AMI, Shlomo. *Válečné šrámy, mírové rány: izraelsko-arabská tragédie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2010, 371 s. ISBN 978-802-5703-342.

CABADOVÁ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 250 s. ISBN 978-807-3803-391.

ČEJKA, Marek. *Judaismus, politika a stát Izrael*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 240 s. Monografie (Masarykova univerzita), sv. č. 5. ISBN 80-210-3007-0.

ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005, 305 s. ISBN 80-903-3339-7.

DAN, Uri. *Ariel Sharon: an intimate portrait*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006, x, 292 p.

Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů. Praha: United Nations, 2002, xx, 288 s. ISBN 80-863-4801-6.

GILBERT, Martin. *Izrael: dějiny*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002, 668 s. ISBN 80-725-7740-9.

HERZOG, Chaim. *Arabsko-izraelské války: válka a mír na Blízkém východě od války za nezávislost v roce 1948 po současnost*. Vyd. 1. Překlad Vladimír Pilát. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 617 s. ISBN 978-807-1069-546.

KEPEL, Gilles. *Válka v srdci islámu*. 1. české vyd. Praha: Karolinum, 2006, 294 s. ISBN 80-246-1217-8.

POJAR, Miloš. *Izrael*. 1. vyd. Praha: Libri, 2004, 184 s. Stručná historie států, sv. č. 25. ISBN 80-727-7268-6.

RUBIN, Barry. *Revolution until victory?: The politics and history of the PLO*. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1996. ISBN 978-067-4768-048.

ŠLACHTA, Mojmir a kol. *Ohniska napětí ve světě*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2007, 187 s. ISBN 978-808-6034-744.

TOMEŠ, Jiří; FESTA, David; NOVOTNÝ, Josef. *Konflikt světů a svět konfliktů: střety idejí a zájmů v současném světě*. 1. vyd. Praha: P3K, 2007, 349 s. ISBN 978-809-0358-768.

VELENSKÝ, Jan. *Izrael - ukazatel posledních časů: Izrael dnes - palestinská intifáda*. 2., dopl. vyd. Hradec Králové: Maranatha, 2002, 282 s. ISBN 80-238-9230-4.

WAISOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 174 s. ISBN 80-868-9833-4.

WALLENSTEEN, Peter. *Understanding conflict resolution: war, peace, and the global system*. London: SAGE Publications, 2002, xvi, 320 p.

Periodická literatura:

Aronoff, Y. S.: From Warfare to Withdrawal: The Legacy of Ariel Sharon. *Israel Studies*. 2010, roč. 15, č. 2, s. 149-172.

Begin, Z.: The Likud Vision for Israel at Peace, *Foreign Affairs*, Fall 1991, v. 70, iss. 4, pp. 21-35.

Brym, R. J.; Maoz-Shai, Y.: Israeli State Violence during the Second Intifada: Combining New Institutional and Rational Choice Approaches. *Studies in Conflict & Terrorism*. 2009, roč. 32, č. 7, s. 611-626.

Cohen, E. S.: ISRAEL'S WEST BANK BARRIER: AN IMPEDIMENT TO PEACE?. *Geographical Review*. 2006, roč. 96, č. 4, s. 682-695. ISSN 00167428. dostupné z:

Fielding, D.: How Does Violent Conflict Affect Investment Location Decisions? Evidence from Israel during the Intifada, *Journal of Peace Research*, Vol. 41, No. 4, Jul., 2004, pp. 465-484.

Goldstein, Y.: Israel's prime ministers and the Arabs: Levi Eshkol, Golda Meir and Yitzhak Rabin, *Israel Affairs*, Apr. 2011, Vol. 17 Issue 2, pp. 177-193.

Hamid, R.: What is the PLO?, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 4, No. 4, Summer, 1975, pp. 90 – 109.

Naor, A.: Hawks' Beaks, Doves' Feathers, Likud Prime Ministers between Ideology and Reality, *Israeli Studies*, Fall 2005, Vol. 10 Issue 3, pp. 154-191.

Pallis, E.: The Likud Party: A Primer, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 21, No. 2, Winter 1992, pp. 41 – 60.

Schlaim, A.: Prelude to the Accord, Likud labor and the Palestinians, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 23, No. 2, Winter, 1994, pp. 5-19.

Sharon, A.: The Sharon Doctrine, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 11, No. 3, Spring 1982, pp. 167-172.

Internetové zdroje:

B'Tselem - The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories: Statistics: Fatalities in the First Intifada. B'TSELEM.[online].[cit.2013-03-24]. Dostupné z: http://www.btselem.org/statistics/first_intifada_tables

Department of Peace and Conflict Research: Uppsala Conflict Data Project: Definitions: Intensity level. UPPSALA UNIVERSITET. [online]. [cit. 2013-02-26;2013-03-24]. Dostupné z: http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/#incompatibility_2

European external Action Service: The Middle East Peace Process. In: *European Union* [online]. [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/mepp/index_en.htm

Gleditsch, Nils Petter, Peter Wallensteen, Mikael Eriksson, Margareta Sollenberg, and Håvard Strand. 2002. "Armed Conflict 1946-2001: A New Dataset." *Journal of Peace Research* 39(5). aktuálně: Themnér, Lotta & Peter Wallensteen, 2012. "Armed Conflict, 1946-2011." *Journal of Peace Research* 49(4). dostupné z: http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/datasets/ucdp_prio_armed_conflict_dataset/

Heidelberg Institute for Conflict Resolution: Methodology. In: Heidelberg Institut für Internationale Konfliktforschung [online]. [cit. 2013-04-22]. Dostupné z: <http://www.hiik.de/en/methodik/index.html>

Ploughshares: Israel-Palestine (1948 First Combat Death)[online].[cit 2013-04-24]. Dostupné z: http://ploughshares.ca/pl_armedconflict/israel-palestine-1948-first-combat-deaths/#Deaths

Resolutions adopted by the United Nations Security Council in 1967: S/RES/242 (1967). UNITED NATIONS. *United Nations: Security Council* [online]. [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242%281967%29

Resolutions adopted by the United Nations Security Council in 1973: S/RES/338 (1973). UNITED NATIONS. *United Nations: Security Council* [online]. [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/338%281973%29

Resolutions: General Assembly (GA), 2nd session: United Nations (UN): A/RES/181(II)[A-B]. UNITED NATIONS. *United Nations: General Assembly* [online]. [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r2.htm>

OCHA Special Focus: Israeli-Palestinian Fatalities since 2000: United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, August 2007 [online]. [cit. 2013-04-24]. Dostupné z http://www.ochaopt.org/documents/CAS_Aug07.pdf.

UCPD/PRIO Armed dataset conflict. Version 4-2012. *Codebook*. Dostupné z: http://www.pcr.uu.se/digitalAssets/118/118670_codebook_ucdp_prio-armed-conflict-dataset-v4_2012.pdf

Seznam příloh

Příloha č. 1: Původní území Palestiny a jeho vývoj (mapa)

Příloha č. 2: Plán OSN na rozdělení Palestiny z roku 1947 (mapa)

Příloha č. 3: Dynamika a stádia konfliktu (obrázek)

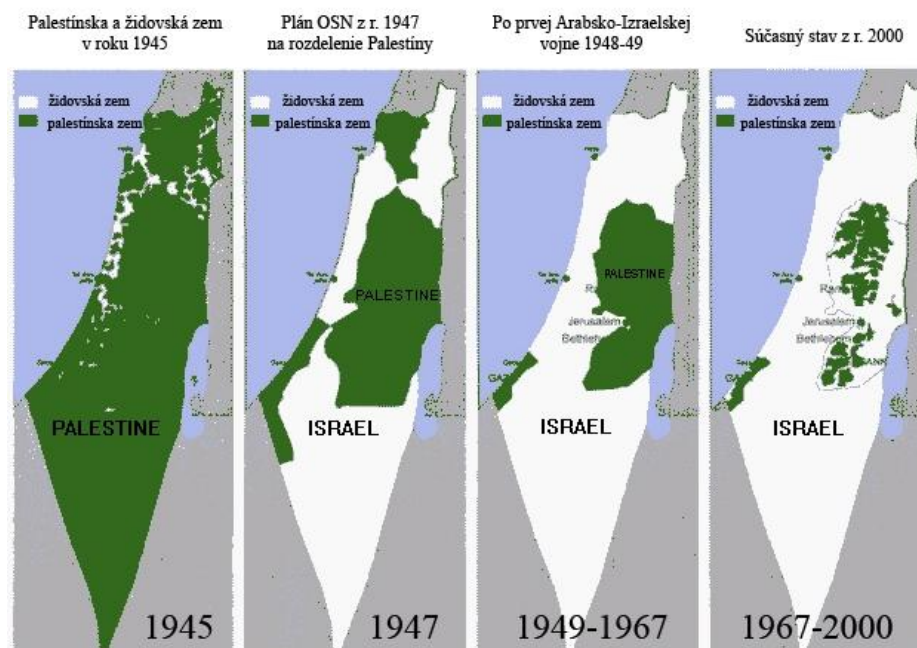
Příloha č. 4: Tabulka intenzity konfliktu (tabulka)

Příloha č. 5: Konfliktní cyklus se znázorněním zpětné vazby (obrázek)

Příloha č. 6: Počet obětí od počátku první intifády do počátku druhé intifády (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Původní území Palestiny a jeho vývoj

převzato z: <https://pospolitost.files.wordpress.com/2008/06/palestina1.jpg>

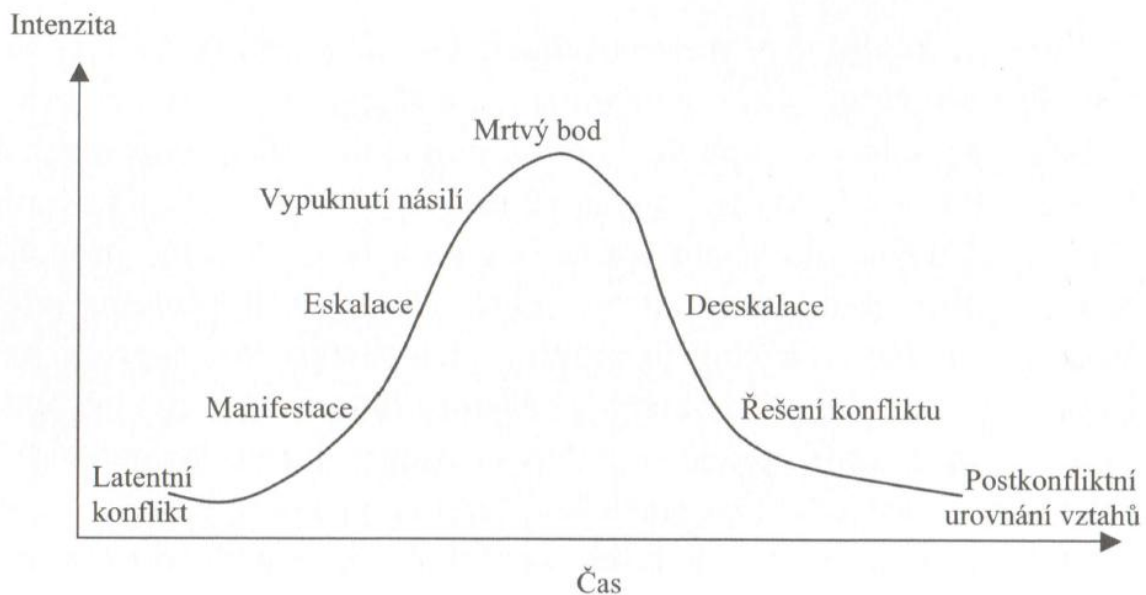
Příloha č. 2: Plán OSN na rozdělení Palestiny z roku 1947

převzato z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:UN_Partition_Plan_For_Palestine_1947-cs.png

Příloha č. 3: Dynamika a stádia konfliktu

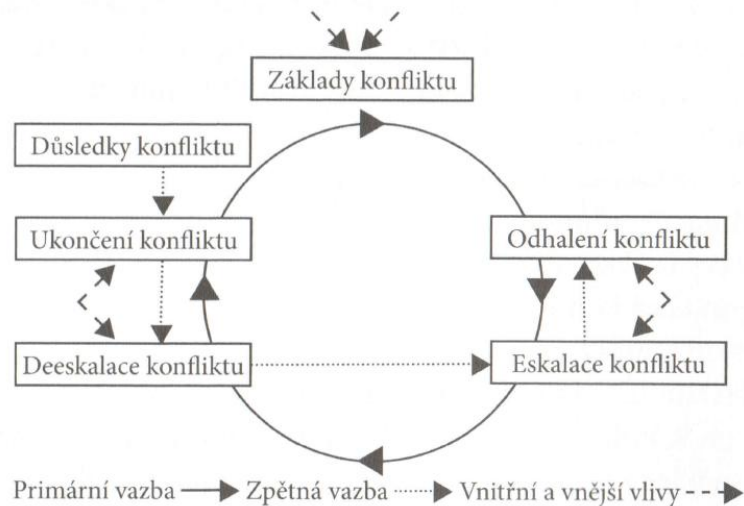
převzato z: Cabadová Waisová 2011, str. 56

Příloha č. 4: Table: Conflict Intensity

State of Violence	Intensity Group	Level of Intensity	Name of Intensity	Definition
Non-violent	Low	1	Latent Conflict	A positional difference over definable values of national meaning is considered to be a latent conflict if respective demands are articulated by one of the parties and perceived by the other as such.
		2	Manifest Conflict	A manifest conflict includes the use of measures that are located in the preliminary stage to violent force. This includes for example verbal pressure, threatening explicitly with violence, or the imposition of economic sanctions.
Violent	Medium	3	Crisis	A crisis is a tense situation in which at least one of the parties uses violent force in sporadic incidents.
	High	4	Severe Crisis	A conflict is considered to be a severe crisis if violent force is repeatedly used in an organized way.
		5	War	A war is a type of violent conflict in which violent force is used with a certain continuity in an organized and systematic way. The conflict parties exercise extensive measures, depending on the situation. The extent of destruction is massive and of long duration.

převzato z: http://www.hiik.de/en/methodik/methodik_ab_2003.html

Příloha č. 5: Konfliktní cyklus se znázorněním zpětné vazby

převzato z: Cavadová Waisová 2011, str. 56

Příloha č. 6: Oběti od počátku první intifády do počátku druhé intifády

Palestinians killed in the Occupied Territories
(including East Jerusalem)

year	Palestinians killed by Israeli security forces	Of them: Minors under age 17	Palestinians killed by Israeli civilians	Of them: Minors under age 17
dec 9-31 1987	22		0	-
1988	28	8	15	2
1989	28	8	17	5
1990	12	3	9	2
1991	91	4	6	3
1992	13	3	2	0
1993-13. 9. 93	12	6	5	1
4.9.93-31. 12. 93	30		8	0
1994	10	6	38	8
1995	42		2	1
1996	69	0	3	1
1997	18		4	0
1998	21		6	0
1999	8		0	0
2000 until 28.9	12		0	0
total	376	81	51	23

Israelis killed in the Occupied Territories
(including East Jerusalem)

Year	Israeli civilians killed by Palestinians	Of them: Minors under age 17	Israeli security forces personnel killed by Palestinians
Dec 9-31 1987	0		0
1988	6		4
1989	3		6
1990	4		3
1991	7		1
1992	11		14
1993-13.9.93	16		15
14.9.93-31.12.93	11		3
1994.	11		12
1995	7		9
1996	3		19
1997	4		0
1998	8		3
1999	1		2
2000 until 28.9	2		0
Total	94		91

přavzato z:

[http://www.btselem.org/statistics/first_intif](http://www.btselem.org/statistics/first_intifada_tables)

ada_tables

